
3 1761 08819610 0

VEIEN VI GAAR

SIGURD HOEL

VEIEN VI GAAR

NOVELLER

KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOKHANDEL

KJØBENHAVN - LONDON - BERLIN
MCMXXII

KIRSTES BOKTRYKKERI

INDHOLD

SIDE

DEN BLINDE 1
KONGEN OG NARREN. 17
MUSIKEREN 25
STJERNEN 35
IDIOTEN 45
DET UAVVENDELIGE 59
VAARKVELD 73
SPLEEN 91
MENNESKET OG JORDEN . . . 107
SKYGGERNES LAND 125

DEN BLINDE

Omsider stanset toget ved den lille station, og den blinde reiste sig og famlet efter døren. En konduktør støttet ham, hjælpsomme hænder rakte ham hans smaating. Venlige stemmer klang efter ham: Farvel, ha det godt! Saa blev det en liten pause, og saa begyndte stemmerne at snakke om andre ting.

— Pas paa, her er to trin ned, sa konduktøren. En frisk vind blaaste om ham, han merket at han stod paa perronen. En haand grep om hans og en mand talte til ham. Han kjendte stemmen, det var den yngste ingeniør ved fabrikken. Ingeniøren sa noget med høi og litt forlegen stemme. Direktionen beklaget ulykken, som hadde berøvet fabrikken en saa hæderlig og dygtig mand. Man vilde ikke glemme ham. En sum var sat paa hans navn i banken, værsaagod, her var bankboken.

Ingeniøren trak haanden til sig og var borte. Der kom andre større og haardere hænder. Arbeidere fra fabrikken. De sa goddag, stod saa en stund og sa ikke mere.

Saa gik de tilside. Ingen var foran ham mere, ingen lunet for vinden. Nu hørte han hendes trin. Den blinde tok et usikkert skridt tilbake, som for at søke redning. Saa blev han staaende. Han rakte forvirret og hjælpeløst hænderne frem. Noget faldt ned. Det var bankboken. Han bøiet sig og famlet langs perronen efter den.

— Her er den, sa hun. Stemmen klang like ved hans øre. Han reiste sig, og boken blev lagt i hans haand. Han sa intet. Like ved sig hørte han hendes ujevne aandedrag.

Saa lød atter hendes stemme:

— Velkommen hjem. Jeg — — —

En draape brændte ham paa haanden. Og pludselig laa hun og hulket med hodet mot hans bryst.

Han maatte trøste hende som et litet barn:

— Stakkar, stakkar. Det gaar nok over skal du se. Det gaar nok over skal du — —

Litt efter litt blev hun roligere. Hun tok ham ved haanden og førte ham med sig, henover veien som laa i mørke foran ham.

En dag hadde hospitalslægen sagt ham at han aldrig vilde faa synet igjen. Han hadde senere ingen tydelig erindring om denne dag. Det var som et slag hadde rammet hans bevissthet og lammet den.

I den følgende tid var han ikke egentlig fortvilet.

Lægen hadde git ham grei besked, og han hadde baade hørt og forstaat hvad han sa. Men han trodde det ikke. Noget maatte hænde. Et mirakel. Nei, ikke det engang. Men lægen kunde ha tat feil. Eller et nyt middel kunde bli fundet.

Eller — kanske var det hele bare en forfærdelig drøm som han skulde vaakne op av en dag, en lykkelig solblank dag.

Efterhaanden blev dette hans kjæreste tanke. Han kunde forestille sig det hele saa levende. Han skulde vaakne en morgen, strække sig, se paa klokken. Hans kone laa og sov ved siden av ham. Det første daggry kom dæmpet ind gjennem vinduet. Han kunde ikke tydelig se hendes ansigt, det laa i skygge, men han kunde se hendes bryst bevæge sig rolig i søvnens langsomme aandedrag. Han stod op og gik hen til vinduet for at se paa veiret. Morgenbrisen lekte med bjerken utenfor ruten, kvistene svaiet og bladene vendte sig i vinden. Foran ham laa dalen, nede ved elven laa fabrikken med sort røksøile mot himlen. Som han nu stod der og saa ut kom han pludselig til at mindes hvad han hadde drømt. Da rettet han sig op og lo, lo, længe og glad — — —

Men undertiden naar han tænkte sig alt dette, saa blev han usikker med sig selv: bjerken maatte være uten løv nu, han hadde ligget længe herinde alt — — — og i næste øieblik skjønte han ubønhørlig

klart at han aldrig, aldrig mere skulde faa verden at se. Morgen og aften, sommer og vinter skulde glide forbi ham, men han skulde sitte utenfor, i mørke.

I de øieblikke visste han, at saa vilde han ikke leve. Han følte det med fuldkommen visshet, som en iskold beslutning fattet av en magt utenfor ham og rettet til ham som en kommando.

Han laa paa det store hospitalsværelse, i en svak duft av karbol og medicin. Han kjendte allerede betydningen av alle lyd omkring sig, de lette trin av pleiersker, de tyngre av fremmede paa sykebesøk, den lavmælte samtale, travlheten ute i de lange korridorer. Ind gjennem vinduet kom den ensformige sang fra den store by.

Det forekom ham saa koldt og meningsløst at dø paa et slikt sted, mellem fremmede. Han vilde hjem. Tilbake til dalen og gaarden, føle sig paa egen grund, høre hustruens stemme, høre klokken slaa i hjørnet og bjerkegrenene banke mot vinduet. Det var ogsaa et litet syrenlysthus nede i haven, dit vilde han gaa og sitte en stund. En sidste gang vilde han være hjemme.

I al den tid han laa paa hospitalet lykkedes det ham trods alt at holde et litet haap oppe. Men fra den stund av da han hadde staat paa perronen og trøstet hende blev det anderledes. Efter den

stund trodde han ikke længer paa det umulige. Han visste at han aldrig mere skulde se hende. Og da han sat i sin stue og følte hjemmet omkring sig, da visste han at han drømte ikke. Han skulde aldrig vaakne op og le.

Nu først kom fortvilelsen over ham, i dage og nætter.

Han maatte dø. Men denne tanke, som hadde været saa sikker og rolig mens han laa paa hospitalet, saa kold og enkel som en befaling, den raset nu i ham som en fortærende ild. Og han skrek: Han vilde ikke leve et endeløst liv som en væmmelig invalid, opbrændt og fæl i ansigtet, nytteløs og plagsom, en ynkelig gjenstand for medlidenhet og foragt, en byrde for dem han var glad i, en utaalelig blind maddik som sat og tok plads op inde i stuen.

Han skrek og ønsket sig døden. Hustruen graat og trøstet ham.

Saa hændte det en dag, efter et anfald av fortvilelse, at han fik en god og rolig stund, og det var ganske stille i ham. Ogsaa omkring ham var det fredelig. Han hørte uret tikke venlig i kroken. Vinduet stod oppe, og høstvinden puslet i bjerkegrenene. Og han hørte i sit indre en rolig røst:

— Hvem var han at han klaget? Med hvilken ret forlangte han at ulykken skulde gaa netop ham

forbi? Sverdet fortærer her og der, stod det et sted i bibelen.

Menneskene var gode. De var fulde av deltagelse, av varme og velvilje. Det var galt at bli rasende over deres medlidenhet, den kom sikkert fra et varmt hjerte.

Han hadde meget at være taknemlig for. Det var et held at han ikke solgte den lille gaarden dengang han begyndte paa fabrikken. Det var næsten som en guds styrelse. Det var mange som hadde det værre end han. —

Det var trøstefulde tanker, og det var underlig hvor det gjorde godt at tænke dem. Et sted langt tilbake i hans bevissthet var det noget som hvisket at alt dette hadde hans kone sagt ham før, og han hadde vist det voldsomt tilbake. Men det var bare en hvisken, og efter en stund tiet den.

Han var lettet og glad. Han tænkte for sig selv: Saa fik det da gaa som det kunde. Og kanske det ikke blev saa ilde. Det var allerede meget bedre.

Menneskene var gode. De søkte ham op og talte med ham. Gang paa gang fik han forklare hvordan ulykken hændte. Beholderen som sprang og syrestraalen som traf øinene. Hospitalet, hvor han vaaknet op og bad om lys.

Han fortalte gjerne. Det dulmet og gjorde ham

godt. Og menneskenes deltagelse varmet ham, selv om han ikke altid vilde indrømme det.

Alt var ikke tapt. Kurvfletningen som fabrikken hadde latt ham lære gav ham arbeide nok. Folk fra omegnen kom i mængder og bestilte kurver og snakket en stund med ham mens han sat og flettet.

Saaledes gik tiden. Hans kone passet jorden og haven. Det var et held, et stort held at han ikke hadde solgt gaarden.

Langsomt gled hans liv atter ind i hverdagene. Anfaldene av fortvilelse blev sjeldnere. Hans kone som hadde sit arbeide ute kunde nu rolig la ham sitte alene, det var ikke længer nødvendig at passe ham som i den første tid.

Han blev sittende alene. Naboernes besøk tok av, de hadde sit eget at passe, og for hver dag som gik var hans skjæbne mindre ny og merkværdig.

Saa sat han i taushet og flettet sine kurver. Det blev atter orden i hans tilværelse, den faldt til ro i sit nye leie. Tiden gik. Henne i kroken tikket uret sig frem gjennem den uendelige række av ensartede dage.

Litt efter litt vænnet han sig til den nye maate at sanse verden paa. Nye indtryk uten syner og farver tok sin plads i hans erindring. Umerkelig forandredes hans hukommelse, billeder viskedes ut, farverne bleknet, hans verden blev en verden av

lyd. Her aapnet nye omraader sig for ham. Dag for dag blev hans hørsel skarpere og finere. Hans øre gav ham en stadig rikere og sikrere forestilling om livet som spilte sin melodi omkring ham.

Selv merket han ikke den forandring som foregik med ham. Naar nogen i tankeløshet spurte ham om det ikke var forfærdelig at være blind, saa svarte han: Jo, det er haardt.

Men han tænkte ikke mere noget særlig ved sit svar, og han blev ikke rasende som i den første tid. Ønsket om at se verden igjen plaget ham stadig sjeldnere.

Naar han hadde folk paa besøk kunde han av mange smaating merke at han hørte bedre end de. Han gjorde sig ikke rede for aarsaken. Det var saa, og han var glad og hemmelig stolt over det.

Han var blit blind, ganske vist, det var en ulykke, og han bar den uten klage. Men han hørte bedre end andre.

Tiden gik langsomt. De uendelig lange dage gled forbi ham en for en. Taus sat han og flettet sine kurver. Om sommeren satte han sig gjerne ute i solen med sit arbeide. Den varmet ham, og han hadde lært at føle solstraalernes retning, saa han visste hvad klokken var. Om vinteren holdt han sig inde, hvor han kunde gaa omkring uten vanskelighet. Om kveldene sat han og arbeidet

inde i den mørke stue, mens konen ramlet med kopper og kar ute i kjøkkenet.

Dagen lang var konen optat med arbeide, om sommeren med jord og have, om vinteren rundt om i husene. Næsten aldrig hadde hun tid nu mere til at sitte hos ham en kort time. Han følte savnet og bøiet sig for det. Livet gir baade ondt og godt.

Eftersom ulykken gik i glemme blev det vanskeligere for ham at faa sine varer solgt. Folk hadde kurver nok, og han maatte sælge til handelsmænd som betalte mindre. Allikevel klarte det sig saa nogenlunde; jorden og haven hjalp godt til. Og i det andet aar begyndte en tidligere arbeidskamerat at komme oftere paa besøk. Han var til hjælp paa mange maater, han sat hos ham og snakket, og han hjalp ogsaa til i kveldsstunderne med arbeidet paa jorden.

Det var underlig. Den blinde tænkte sig om, men kunde ikke erindre at han nogen gang hadde vist denne mand en tjeneste. Han husket ikke længer hans ansigt og visste med sig selv at han aldrig hadde lagt særlig merke til ham. Hvorfor skulde denne mand komme og hjælpe ham? Menneskene var gode, mange av dem. Det hadde han lært i denne tid. Det var en av de ting som gjorde livet værd at leve.

Slik gled den blindes dage hen, med smaa sorger og stille savn, men ogsaa med smaa glæder. Sin

første fortvilelse hadde han glemt og tænkte nødig tilbake paa den tid. Han hadde forsonet sig med livet paany.

En ting var det han sørget over. Ofte naar han sat ute i solen og hørte fuglene synge i bjerken søkte han at forestille sig hvordan dagen saa ut i gamle dage, forsøkte at gjenkalde den blaa himmel og den grønne jord for sit indre syn. Men som tiden gik faldt det ham altid tyngre. Farverne svandt langsomt ut av hans hukommelse, det kunde han merke, og samtidig var det som om mange kjære minder mistet noget av sin duft.

Han merket dette, og det smertet ham. Men saa hændte det noget en sommeraften som rykket ogsaa dette savn ut av ham for altid og lot ham falde til ro i sin skyggeverden.

Stedets prest kom og besøkte ham av og til. Det var en venlig gammel mand som hadde bruk for en hel del kurver til sine foreninger og basarer. Han likte ogsaa at sitte i ro og snakke om løst og fast. Naar han da faldt i tanker mens han snakket, blev gjerne hans stemme mere værdig, og hans ord, selv de almindeligste, kom langsomt og høitidelig som fra en prækestol. Men et øieblik efter var han atter sig selv, en uskyldig, barnslig og intetanende gammel mand.

En sommeraften sat den blinde utenfor huset

med sine fletninger. Langt nede i haven arbeidet hans kone med bærbuskene. Hans ven fra fabrikken var ogsaa kommet og hjalp hende.

Nu hørtes prestens trin op gjennem havegangen. Der skulde holdes basar, og presten kom for at gjøre bestillinger. Han blev sittende som sedvanlig og snakke. Hans røst var ujevn og uharmonisk som den pleier at være hos tunghørte. Han snakket om ukens smaa hændelser, et dødsfald, et bryllup, om aarsveksten og veiret.

Efter en stunds samtale blev de sittende i taushet.

Den blinde sat stille og hørte paa alt sommerens puslende liv, græshoppene som filte inde i kløverengen, den sagte bevægelse i græsset nu da duggen faldt, den venlige hvisken i løvet og de svake pippip fra fugleungene oppe i redet. Nu og da hørte han en hurtig susende lyd, som av vind rundt et hjørne. Det maatte være svalerne, som tok en vinkel helt ned til jorden efter insekter. Det skulde bli regn.

Han sat og glædet sig over alle disse lyd, en rik verden som var ham kjær og fortrolig, men ukjendt og lukket for manden ved siden av ham.

Presten avbrøt hans tanker, han begyndte atter at tale:

Jeg kan huske da ulykken ramte Dem for to aar siden. Vi syntes alle det var en forfærdelig hæn-

delse, og jeg for min del kunde ikke forstaa meningen med den. Men nu er det anderledes. Jeg tror at ha merket, at De har tænkt mere over mangt og meget efter den dag. De ser dypere i mange ting siden De mistet det ydre syn. Hvem vet om ikke Deres sande lykke er større nu. En tænker har sagt: Den høieste glæde føler en mand den dag han opdager at det som han holdt for sin største svakhet i virkeligheten er hans styrke.

De fleste opdager det aldrig. Men kanske kan ogsaa det være en lykke. Hvad vet vi?

Under de sidste ord hørtes det ut som om presten tænkte paa andre ting. Han sank paany hen i taushet.

Den blinde svarte heller ikke. Han hadde bare halvveis hørt prestens sidste ord. Uten at han kunde forklare sig grunden sat han midt i en erindring som trængte sig frem med en voldsom kraft. Det var en erindring rikere og sterkere end nogen han hadde hat paa lang, lang tid. Billeder og farver fyldte den. Han sat i syrenlysthuset en aften sammen med hende som blev hans hustru. Det maatte være om vaaren, for luften var fuld av syrenduft. Humler surret rundt om dem, ut og ind av blomsterklasene. Solnedgangen var rød og varm, og trærnes skygger faldt blaa paa græsset. Han saa stuevinduets gardin, som viftet i vinden. Hun sat og holdt hans haand mens hun snakket

til ham. Nei, ingen hadde hat slik en varm stemme som hun.

Da presten sluttet at snakke, merket den blinde det knapt, fortapt som han var i sin egen verden. Men pludselig hørte han noget. Til hans øre, skjærpet og fintmerkende efter disse to aar, naadde nogen dæmpede ord. Og saa visste han hvad det var som hadde vækket den søte og bitre erindring.

Fra syrenlysthuset langt nede i haven hørte han stemmer. Han hørte vennens forsigtige røst. Saa blev det stille et øieblik. Og atter klang, dæmpet og lavt, hendes varme og skjælvende stemme.

KONGEN OG NARREN

For lange tider siden levet der i et fjernt land en stor og mægtig konge. I sin ungdom var han en vældig kriger og en stor ven av kvinder. Han utvidet sit rike til alle kanter, og hvor han end drog frem, laa veiene bak ham dækket av faldne krigere og jomfruer. Men selv dækkedes han tilsvarende av ære og ry.

Da han blev ældre og hans sind mere rolig, følte han sig efterhaanden mæt og træt av erobringer, mord, brand og voldtægt. Han fandt mere varig glæde ved handel og næringsliv, kunst, digtning og videnskap. Han slog sig til ro hjemme paa sit slot, hvor han holdt et glimrende hof. Han kaldte rikets digtere til sig og tillot at de besang hans bedrifter. Det var farlig at avslaa en saadan ærefuld kaldelse. Men det var heller ikke uten fare at motta den. Ti som digternes ven var kongen faderlig og streng. Han lot sig kun nøie med de allerbedste kvad, som tidligere bare med de skjønneste jomfruer. De digtere som ikke hadde talent til at besynge hans gjerninger med tilstrækkelig glød, lot

han bringe utenfor og halshugge og befriet dem derved for livet, som ofte var dem en plage.

Eftersom tiden gik, blev hans digtere paa denne maate faa, men store, og hans bedrifter blev stadig større og mere lysende. Beretningen om dem gik vidt om landene, og saaledes skaffet kongen sine digtere berømmelse.

Han selv blev efterhaanden præget av sit rolige liv og av den stadige kunstneriske nydelse. Han la sig til en kongelig mave, som maatte støttes naar han gik; først av to, siden av tre, men tilslut av fire mand. Naar han sat paa sin tronstol hvilte han den paa en pute av silke som laa paa en skammel av elfenben, et enestaaende kunstverk fra Kina. Ligge kunde han ikke av frygt for at bli knust under mavens vegt.

Som tiden gik blev han mildere av sind, han dræpte aldrig mere nogen med egen haand av frygt for at sprænge sin mave, men overlot alle drap til sine drabanter. Heller ikke var han farlig for kvinder paa den maate som i ungdommen. Men han var fremdeles en stor elsker av skjønhet, og faldt hans øie paa en kvinde ved hoffet, lot han hende kalde op til sig, sætte sig paa bordet og ta klærne av, hvorpaa han viftet hende tankefuldt og drømmende med en paafuglfjær han holdt i haanden. Saa lot han hende atter gaa.

Ved denne konges hof levet der en nar som var

viden berømt for sine kunster. I mange aar hadde han holdt sig i kongens gunst. En række digtere, mundskjænker, staldmestre og drabanter saa han komme, stige til lykkens tinde og derpaa bli baaret ut av slottet med benene først og hodet efter i en kasse. Selv bevarte han hodet paa halsen, ti han bevarte det koldt, han gjorde sine kunster og kongen lo saa hans mave gynget og to mand maatte holde den i ro paa puten.

Men ingen visste bedre end narren selv, at den dag han ikke længer moret, den dag var det slut paa leken. I længden var det ikke nok at være styg og utrolig vanskapt, nei, stadig maatte der findes paa nye ting.

Og narren arbeidet. Naar alle i slottet sov, stod han i sit lille kammer foran sit kobberspeil og skar grimaser, la sit ansigt i komiske folder, bøiet og vred sit legeme i unaturlige stillinger og tænkte ut nye frække paafund. Og dagen igjennem prøvde han sine indfald paa det lavere hofpersonale, helt ned til svinedrengen — som var fra et fjernt og fremmed land og ikke sa stort — for at se virkningen. Ti han hadde opdaget at det som mest moret de simpleste tjenere, det moret ogsaa kongen og de høieste hofmænd mest.

Den han helst øvet sig for og viste sine kunster, var en ung kammerpike som hadde sit værelse ved siden av hans.

Narren elsket hende, men det var hun langt fra at ane, og vilde ogsaa ha opfattet det som en blodig haan. Ti hun var vakker og ærgjerrig og haapet med tiden at naa til de høieste senger ved hoffet. Og narren var vistnok en meget dygtig nar, men nar var han og blev han.

Og han visste det, han visste at selv om hun laa i kammeret ved siden av hans, var det en verden mellem ham og hende.

Men kammerpiken moret sig herlig over alle hans paafund, og han paa sin side var aldrig saa lykkelig som naar han kunde glæde hende og faa hende til at le. Han skar grimaser for hende, han hoppet og sprang, og fordi han elsket hende gjorde han sit bedste. Hans kyske kjærlighet fandt sit uttryk i de utroligste og mest uanstændige ord og gebærder.

En nat hadde narren efter lang og smertelig øvelse drevet det til at strække tungen saa langt ut at han kunde slikke sin egen pande. Om morgenen viste han sin kunst for kammerpiken og vakte hendes høieste bifald. Hun jublet og klappet i hænderne, ti hun var i godt humør, hun hadde hat held med sig og var rykket et trin op, fra øverste jægers til nederste mundskjænks.

Derom visste narren intet, men hendes latter glædet hans sind som vin, og han bestemte sig til at vise sin kunst for kongen om aftenen. Saa kunde han kanske faa et par nye sko.

Netop den aften faldt kongens øie paa kammerpiken. Han kaldte hende frem og lot hende sætte sig paa bordet og klæ sig naken, hvorefter han viftet hende længe med sin paafuglfjær.

Narren stod og saa paa, og han følte sit hjerte dirre av raseri og bitterhet. Sterkere end nogensinde følte han det foragtelige i sin stilling, og hatet brændte i ham som ild. Og da kongen hadde latt piken klæ paa sig igjen og vinket ham frem for at la ham vise sine kunster gik han raskt helt frem til maven og spyttet sin herre og mester like i ansigtet. Og derpaa rakte han tunge av ham for at vise ham sin foragt, og han ventet at bli grepet i nakken av drabantene for at føres utenfor og befries for den bevissthet som smertet ham som en sygdom.

Men han hadde øvet sig for godt. Uten hans vilje bøiet tungen sig opover, og der stod han og slikket sig selv i panden.

Kongen brast i en umaadelig latter og vinket paa en drabant, at han skulde komme og tørke av ham spyttet. Derpaa befalte han at narren skulde faa et par nye sko og en ny baret med narrebjelder av sølv som løn for sin ypperlige frækhet og sit udmerkede kunststykke.

Hoffet jublet. Men narren gik utenfor og graat bitterlig. Og tørket sig i øinene med tungen.

MUSIKEREN

En dag kom jeg ind paa en kafe. Det var en stor og elegant kafe, og vakker. Væggene var holdt i stille skjønne toner; føtterne sank dypt i gulvets myke tepper; rundt om paa bordene lyste kandelabrene som alterbluss. En skare tjenere gik lydløst omkring. De ante gjesternes ønsker før de var tænkt og opfyldte dem før de var nævnt, de dækket tallerkenerne med kostelige retter og fyldte glassene med perlende vin. Utenfor laa gaten med trafikken og helvedeslarmen; men her var alt stille, høitidelig og stemningsfuldt som i en kirke. De høie slanke tjenere lignet fortidens adelige prælater, legendernes fyrster og adelsmænd, de som ydmygt viet sit liv til folkets vel.

Publikum var som et kafepublikum pleier være. Intet hadde eieren glemt av ting som kunde tænkes at øke gjesternes velbefindende. Med stort offer av plass var der bygget et dansegulv midt i salen, hvor de som ønsket det kunde forlyste sig før, under og efter maaltidet.

Paa en forhøining i et hjørne holdt orkesteret til.

Det rummet folk av alle raser og instrumenter av alle arter, europæere, jøder, kinesere, malaier og negre, fløiter og violiner, klokkespil, cello, harpe og piano, horn, sækkepiper, trommer, basuner og triangler, et messingbækken, en kasserolle og to blanke jernplater til at banke paa.

Orkesteret begyndte at spille. Det spilte den nyeste og bedste musik. Det laget en larm som overdøvet al samtale og fik vinduerne til at klirre, det var som om alle gatens vogner pludselig var kommet ind i kafeen. Negrene banket paa sine trommer og bækkener og kasseroller, hamret paa sine triangler, blaaste i basun og trampet paa jernplaterne, hylte, sang og lo. Et par kinesere spilte klokkespil og smilte skjævt. En ung jøde med fanatiske øine spilte violin. Nu og da mens negrene trak pusten kunde han faa sende en tone ensomt ut gjennem rummet. Saa blev han atter overdøvet av brølet og sangen og helvedeslarmen fra negrene.

Dirigenten stod rolig og svingte sin taktstok. Han var en blek og sirlig mand i kjole og hvitt. Et regelmæssig ansigt som ingenting fortalte.

Musikken hadde en magisk virkning paa kafeens gjester. De fik farve i kinderne og glans i blikket, de begyndte saa smaat at trampe med føtterne og tygget ubevisst i dansetakt. De maatte sitte med muskler og nerver spændt, ti hvert øieblik kunde de bli overkjørt av en ny frygtelig lyd. Unge

mænd og kvinder fandt hverandre og styrtet sig sammen ut i hvirvelen.

Saa hørte omsider numret op. En bifaldende mumlen lød fra hundrede tyggende munde, hist og her blev der klappet. Negrene vendte øinene i hodet og viste tænder. De to kinesere saa paa hverandre. Dirigenten bukket dypt.

Jeg sat langt ut til siden og saa hans krumme ryg. Et minde dukket pludselig frem for mig. Et gammelt minde, fra aar tilbake, om en anden mand med en anden holdning.

Det var paa en stor, men ganske ordinær kafe. Han stod paa musiktribunen og dirigerte orkesteret.

I kafeen raadet et travlt liv. Svingdørene gik rundt uten stans og hvirvlet mennesker ut og ind, forretningsmænd, literater, studenter, borgerlige egtepar, hemmelig elskende, skjøger med og uten mand, og enkelte ensomme som søkte ro i vrimlen. Folk spiste, snakket om kjøp og salg og læste sine aviser. Opvarterne løp frem og tilbake. Inde mellem bordene stod gjester og ventet paa plass. Matlugt, tobaksrøk og en varm dunst av hud og klær laa tyk og tung over lokalet.

Han stod paa tribunen og spilte Beethoven.

Larmen fra kafeen skyllet op mot ham. Utaalmodige mænd ropte paa opvarterne og hamret med saltkarret i bordplaten. Det klirret i kniver, i gafler og glas, knitret i aviser som blev foldet ut

og brettet sammen, hundreder av føtter skrapte mot gulvet, stoler blev flyttet, tallerkener knustes, opvartere skjældte løs paa sine hjælpegutter. De tusener forskjellige slags larm og lyd gik sammen til et stort fælles brøl som tordnet op mot musiktribunen.

Han stod urokket, som en klippe i en brænding. Mager, blek, ubarbert og forbitret stod han og spilte Beethoven. Det lange mørke haar bølget om ham som en manke.

En sammenbitt foragt gav sig uttryk i hele hans væsen, som han stod der i sin slitte sorte fløielsjakke og ledet sit lille orkester. Cellistens røde næse og fløitenistens brede mave fortalte om interesser ogsaa utenfor musikken. Pianistinden hamret av al kraft løs paa sit instrument med begge hænder, mens hun nu og da sendte sin dirigent og førsteviolinist et varmt blik. Han saa det ikke. Han rystet sin manke og spilte. Nu og da glemte han sig bort i sit spil, øinene blev veke og drømmende, hodet sank ned mot violinen. Saa kom partier hvor han bare dirigerte; og atter fik han det fanatiske uttryk i øinene og det haanlige træk om munden.

Hvad var det som hadde sat ham av ved siden av veien og tvunget ham til at leve sit liv hen som kafemusiker? Hans mørke mine sa intet om det. Kanske var det økonomiske sorger; kanske et tidlig giftermaal, en kone som skulde ha mat og drikke,

klær og sko, hus og hjem, og som bedrog ham med en handelsreisende mens han stod her og spilte paa kafeen; eller det kunde være andre grunde, en svakhet i den tidlige ungdom, en lyst til at tjene nogen lommepenger ved litt spil paa kafeer og kinematografer for siden at kunne feire glade nætter sammen med venner og veninder.

Det var faafængt at gjætte; livets spil har saa mange variationer. Men den som hadde kunnet læse hans tanker en aften naar han gik sliten hjem efter de mange timers arbeide i kafeen, han vilde vel blit vidne til en skuffet og bitter mands haardnakkede kredsgang rundt og rundt nogen faa minder fra fortiden. De kjendte, pinefulde men umistelige minder om ondskap og intriger, om falske venner som var misundelige paa ham for hans evner og sværtet ham hos standens mægtige for at spærre ham veien frem mot æren og lykken. Den velkjendte lille tankeverden som gir en bitter trøst til alle dem som ikke er blit til det de hadde haapet her i verden.

Ellers var det faafængt at gjætte. Hans mine røbet intet om fortiden. Den fortalte bare om misnøien og uroen i hans eget sind, om selvbevissthet og had og om den faste beslutning: Jeg skal vise dem at det gaar an at spille musik selv paa en kafe. La folk komme og gaa, spise, læse aviser, skrape med stolene og skravle og larme.

Men de kan ikke negte mig at spille Beethoven. Jeg skal vise dem!

Hans nummer var færdig. Fløitenisten slikket sig om munden. Cellisten tok sig en slurk av sin seidel. Pianistinden reiste sig, gik hen og satte sig stille paa en stol i nærheten av dirigenten. Han saa hende ikke. I salen fortsatte larmen som før. Fra et enkelt bord blev der klappet. Dirigenten bukket med et haanlig smil.

I dagene som fulgte efter hændte det ofte at jeg maatte tænke paa ham, den magre kafemusiker som negtet at bøie sig under sin skjæbne. Kanske var tanken trist, men den rummet allikevel et skjær av glæde.

Livet løfter nogen mot høiderne og lar andre falde, og en fornuftig mening med det hele kan ingen finde; men de fleste bøier sig i ydmyghet og tænker at det som sker maa være rigtig siden det sker.

Da kan det være godt og glædelig at se en mand som trodser, som sætter sin vilje op mot livets vilkaarlighet, en mand som blir staaende opreist og negter at krumme ryggen for overmagten.

Nu ja. Litt efter litt glemte jeg ham, mindet om ham la sig til ro, og dennegang var det bare kapelmesterens krumme ryg som vakte erindringen om sin motsætning.

I orkesterpausen raadet atter den høitidelige stilhet i kafeen. Røk fra havannacigarer steg langsomt tilveirs fra bordene rundt om i salen og fyldte rummet med sin søte duft. Lyset funklet i krystalglassenes rubinrøde vin. De dansende par hadde fundet veien tilbake til teppet. De sat tause og ventet paa næste dans.

Saa reiste dirigenten sig fra bordet henne i hjørnet, hvor han hadde sittet og talt med hotellets direktør. Han gik op paa tribunen hvor hans mænd ventet ham, gav et litet tegn, og pludselig brøt atter uveiret løs. Negrene var uthvilt og i glimrende humør, hver av dem arbeidet for tre, og sammen skapte de et fraadende hav av lyd som tordnet op mot dirigenten.

Han stod urokket, som en klippe.

Og i det samme kjendte jeg ham igjen. Det var ham, fanatikeren. Hvad jeg kjendte ham igjen paa vet jeg ikke. Han var blit forandret i disse aar, men det var ham og ingen anden.

Han var faldt til ro. Det gamle ulmende blik var sluknet, han var blit fuldstændig rolig og død i øinene. Om munden laa en uforanderlig sur linje. Han stod og tænkte paa intet, mens larmen fra orkesteret skyllet om ham.

Like tilvenstre for ham stod førsteviolinisten, den unge jøde. Mens negrene tok sig en pause og tørket fraaden fra munden, kunde violinen høres. Den

unge bleke mand spilte som i en besættelse, hans instrument graat i trods og raseri.

Negrene rullet med øinene og lo til hverandre. Saa begyndte de igjen.

Nu saa jeg ogsaa hvad det var som først hadde gjort dirigenten ukjendelig for mig.

Kunstnermanken var borte nu. Han hadde latt sig maskinklippe over hele hodet.

STJERNEN

Natten var mørk. Lavt nede i øst laa en svak lysning, hvor maanen stod. Ingen stjerner var at se. Skyerne hang lavt, og koldt regn faldt i byger.

Et litet følge av mænd gik langsomt henover veien. Foran gik tre mænd. Et stykke bakefter kom tre andre, som hver gik og leiet et æsel, tungt lastet med pakning. Det plasket i sølen paa den vaate vei.

De tre forreste mænd vekslet av og til et par ord. Av tonen kunde høres at de hadde gaat langt og var trætte. Den ene sa:

— Skyerne blir tættere og hænger lavere. Det blir regn natten over. Ingen stjerner blir at se. Vi kan gjerne stanse.

En stund efter svarte en av de andre to:

— Jeg synes lysningen ved maanen blir litt sterkere. Kanske det klarner allikevel. Og det er bedre at gaa end at lægge sig til her i regnveiret.

De gik videre i taushet. I det fjerne klang det svakt av bjelder fra kvæg som gik ute natten igjennem. Et par steder langt ute saaes et svakt skin av gjæterbaal.

Veien som hadde gaat over aapne sletter, svingte omsider ind mellem lave husrækker og mundet ut paa et torv i en liten by. Mændene stanset og saa sig om.

Det var mørkt overalt. Det var sent paa natten. Men fra et sted i nærheten hørtes menneskestemmer. De vandret efter lyden og traf et smalt stræde hvor det lyste rødt fra en døraapning. Dit gik de.

Det var et herberge. Verten og et tyende ryddet i stuen og sopte gulvet før natten.

Den ene av de tre mænd vendte sig til verten:

— Vi er fremmede her i staden. Vi vilde gjerne ha et maaltid mat og husly for os selv og vore tjenere. Og staldrum og fôr til dyrene.

Verten spurte:

— Er I av Davids hus?

— Davids hus, hvad er det? spurte den fremmede.

Nu saa verten litt nøiere paa de nye gjester. De var gjennemvaate og dækket av søle, men klærne var av et kostbart stof. Og de hadde et fremmed snit, det maatte være langveisfarne folk. Unge mænd med magre og skarpe ansigter.

Vertens tone blev ærbødig:

— I er kanske romere som skal føre tilsyn med mandtallet?

— Vi er ikke romere. Mandtallet, hvad er det?

Verten blev mere nedladende:

— Det er utgaat befaling fra vor store Cæsar,

at al verden skal indskrives i mandtal, hver mand paa det sted hvor hans fædres fædre saa dagen. Og nu kommer det trækkende hit fra alle kanter folk av Davids æt, skidne jøder som forlanger krus og opvartning og vender sine usle denarer syv ganger rundt. Pak og barbarer. Selv er jeg græker, tilføiet den blekfete vert med selvfølelse.

— Vi kjender intet til alt dette. Men vi vil gjerne ha mat og husly, sa den fremmede.

— Mat kan skaffes, men husly! Hver plass i mit herberge er optat av stinkende jøder. Det findes ikke en ledig seng i hele byen. Om det saa er stalden og høiloftet, saa er de fulde av folk. Rebekka! Dæk bordet.

Gjesterne satte sig rundt varmen for at faa klærne tørket. De var trætte og sat med lutende hoder. En av dem sa:

— Venner, mit sind er fyldt av mismot. I tre nætter har vi ikke set den. Og de mennesker vi har spurt paa veiene her i dette fremmede land, de har ikke forstaat hvad vi mente. De har trodd vi var gale og har steget ærbødig tilside for at la os komme videre. Kanske er det hele en indbildning, en drøm, en forvildelse som vi vaakner op av en graa og bitter dag. Venner. Jeg er træt, og mit sind er mismodig til døden.

De andre svarte ikke, for de følte det samme som han.

Verten som hjalp til med at dække bordet, kunde ikke længer styre sin nysgjerrighet. Han gjorde sig ærinde hen til ildstedet og sa:

— Jeg skjønner I kommer fra et fjernt og fremmed land. Er det tillatt at spørre hvad som fører slike høie herrer saa langt bort fra sin hjemstavn. Det er kanske store forretninger som — — —

Den ene av de tre svarte ham:

— Forretninger er det ikke. Vi følger stjernen.

Verten blev forbauset:

— Stjernen? Hvilken stjerne?

En anden av de tre sa:

— Har du ikke set den store nye stjernen som er tændt paa himlen og som forjætter en stor og herlig konges fødsel? Vi har fulgt stjernen, vi har forlatt vort hjem og vort land og har vandret ut i det fremmede for at hilse ham. Sig os, har du ikke set stjernen?

De tre saa paa ham i forventning.

Verten svarte noget forvirret:

— Stjernen? Jeg har ikke set nogen stjerne. Himlen er fuld av stjerner, det er klart, men en mand som skal passe sin gjerning har ikke tid til at kikke paa stjernerne. En stjerne? Meget mulig. Hvordan saa den ut, var den gul, grøn eller rød? Hadde den et ris efter sig?

De fremmede saa forvirret paa hverandre. En av dem sa litt usikkert:

— Den var — den kan ikke beskrives. Den ligner ingen anden stjerne.

Verten saa mistroisk paa ham:

— Saa-aa. Da skulde jeg ha hørt om den. Da kan den ikke ha vist sig her i Betlehem ialfald. Hm. Tror I den varsler ulykker? Det er haarde tider vi lever i. Prisene stiger og stiger. Ja ja. Men hvis den varsler en stor konges fødsel, saa er det vel i Rom han maa søkes — men da er det neppe Cæsar som er faren, hvis det er sandt hvad en romer fortalte mig ifjor, hihi.

Atter tok en av de fremmede ordet:

— Han vi søker er ingen almindelig konge. Han skal bringe lys og glæde til hele verden.

En av de andre fortsatte:

— En ny morgenrøde skal oprinde over jorden. Han skal bli den nye dag.

Og den tredje sa:

— Sorger og smerter skal forsvinde, han skal vise os en ny himmel og en ny jord, alle ting skal maales med nye maal, al jammer og pine skal vige bort. Aa sig os, har du ikke set stjernen?

Nu skjønte verten at det var tre gale han hadde med at gjøre. Hans sind fyldtes av ærefrygt, samtidig som han bestemte sig til at ta dobbelt betaling.

— Ja, ja, jaha, mumlet han og skottet til bordet. Maten var færdig, og han bad gjesterne tilbords.

De spiste i taushet, nedtrykte og mismodige. Det

samme paany og paany. Naar skulde de lære? Atter hadde de vaaget at nære et litet haap om gjenklang for sin længsel, og atter hadde de ropt ut i den tomme luft. Kulde og mørke og taushet.

Verten gik fra og til. Hans humør var i stigende. Han vilde ikke miste disse gjester, ikke for tyve denarer. De skulde indbringe ham mere end som saa.

Han nærmet sig og foreslog en ordning, det skulde nok bli en raad med husly. Han kunde vække sin kone og gi dem sit eget rum. Han og konen fik ligge i stalden for inat. Den familien som holdt til der kunde sove i fri luft resten av natten. Manden hadde ikke betalt for det sidste døgn — —

— Er det fattigfolk? spurte de fremmede.

— Aa ja, saa temmelig. Manden er haandverker oppe fra det nordlige. De snakker næsten ikke som folk engang. Han er en gammel fugleskræmme, men konen er en pen pike. Hun har faat et barn mens de har været her. Men hun er frisk og sterk saa — —

— Vi kan ligge her paa lergulvet paa vore kaftaner, avgjorde de fremmede. Verten gik bukkende.

De var alene, og natten var om dem. Det sidste røde svandt paa ildstedet, og alt var mørkt. Fra intet sted en straale av venlig lys.

De fik ikke sove. De tænkte paa sit fjerne land, elvene, skogene, byene, de mindedes avskeden og den lange lange reise, alle de vaakne nætter, stjerneskin og taake, mørke og ensomhet.

Mørke og ensomhet.

De reiste sig op og gik ut.

Det blaaste en frisk og kjølig vind. Det regnet ikke mere. Himlen var næsten klar. I øst lysnet det svakt av morgenen.

Over stalden stod stjernen.

IDIOTEN

Idag saa jeg ham igjen. Jeg hadde ikke set ham paa saa længe, og hadde glemt at han var til, men pludselig saa jeg ham igjen. Det var idag.

Naar man gaar og driver omkring og ikke har noget at forsømme, og tankerne gaar sine egne veier, kan ofte de ubetydeligste ting vække ens erindring, som et pust fra gamle dage.

Derfor er det vel, at jeg ikke blir kvit tanken paa ham, siden jeg nu saa ham igjen idag. Tankerne gaar sine egne veier og har intet andet at arbeide med, og saa blir man gaaende og tænke paa ganske likegyldige ting.

Han var ikke forandret, det saa ut som om tiden hadde gaat ham forbi. Som om den ikke har angaat ham. Hvorfor skulde den ogsaa det?

Han var som han altid var.

Han stod som han altid stod, foran hullet i det gamle plankegjærde. Som altid før stod han ogsaa idag med den graa luen nedover de tomme graa øine, og det graa ansigt var uforandret, aarene hadde ikke sat merke i det.

Og dog er det en række av aar, og ellers er alt forandret.

Jeg husker første gang jeg saa ham.

Det er en række aar siden, og jeg mindes ikke det hele saa nøie, men det maa ha været om vaaren. Det var sikkert om vaaren. Jeg kan huske at jeg netop var flyttet ind i mit lille værelse, et tarvelig, ja rent elendig værelse, med et bord foran vinduet og med to stoler, hvorav den ene var halt og burde staa indtil væggen.

Jeg hadde leiet værelset fordi det var billig og fordi det vendte mot gaten. Og gaten gik mot vest, og naar man trykket ansigtet mot ruten kunde man se solnedgangen.

Det var ikke stor færdsel paa denne gaten, det var bare en sidegate, men det var allikevel en del at se paa, og den gang kunde jeg glæde mig over de mindste ting.

Næsten aldrig var der en kjører at se, men av og til gik det nogen paa fortauget paa den anden side. Undertiden et par.

Og morgen og aften var færdselen større, naar folk gik til og fra arbeidet, og naar døren ustanselig gik op og igjen i den lille melkebutikken paa skraa over for mit vindu.

Det var usedvanlig meget sol denne vaar, og det moret mig at se menneskene gaa og myse mot solen om morgenen naar de gik østover, om aftenen naar

de gik vestover, og solen sken dem ret i øinene og forgyldte deres ansigter.

Men jeg glemmer mig bort. Dette angaar ikke ham, og det var ham det gjaldt. Det var paa denne tid jeg saa ham første gang, og nu kan jeg tydelig huske hvordan det var.

Naar jeg skulde gaa ned i byen fra min lille sidegate, førte veien over en aapen plads, egentlig en gammel havnegang, men nu gik gaten tvers over den.

Paa den ene siden, tilhøire naar man gik nedover, laa havnehagen endnu uforandret, øde og vandsyk med nogen fattige trær langs et gjærde et stykke borte, men paa den andre siden var husene begyndt at vokse frem øverst og nederst, der var stalder og oplag av planker og hestefor, nogen tomter og en smedje. Et høit plankegjærde gik foran det hele, med en port ut til gaten her og der.

Foran den mindste av disse portene, næsten bare et hul i plankegjærdet, der stod han. Indenfor hullet var en forretning med kul og ved og høi til hestene i nabolaget. Et par sotete mennesker gik og arbeidet derinde.

Og foran hullet stod han.

Han stod foran hullet, liten, tynd og graa, stod og rugget paa sine tynde ynkelige ben i knæbukser og altfor store støvler, med en graa lue nedover de tomme graa øine.

Det var disse øinene som fik mig til at lægge merke til ham. De var smaa og graa med en uhyggelig mangel paa liv. Jeg kan huske at hos en død hund hadde jeg set samme stirrende uttryk. Det fandtes ikke liv i disse øine, de rummet en verden av tomhet. De var som to huller ind til ingenting. Hans graa og fregnede ansigt var ubehagelig at se paa, han hadde underbit og bevæget munden sagte, som om han tænkte paa mat. Kalvbent var han paa kjøpet, det ene tynde ynkelige ben støttet det andre ved knæet. Slik stod han og rugget foran hullet i plankegjærdet. Omkring ham var det solskin og vaar, jeg kan huske at linerlerne vippet bortover marken paa den anden side av gaten, og et par barn, en gut og en pike, lekte borte ved trærne med høie, glade rop.

Han selv stod tom og rolig, bare rugget frem og tilbake paa sine tynde ben og rørte sit underbit. Han stod som en graa flek i solskinnet.

Dette husker jeg. Alle enkeltheter i hans utseende opfattet jeg selvfølgelig ikke den gang. Jeg saa kun flygtig paa ham, men dog virket synet av ham forstemmende paa mig, som en meningsløshet, en disharmoni, og jeg skridtet raskere ut nedover mot byen. Længe husket jeg nok heller ikke paa ham, det var sikkert andre ting som mere optok mine tanker.

I den følgende tid saa jeg ham ofte, formodentlig

næsten hver dag, og jeg lærte hans vaner og hans liv at kjende.

Omtrent bestandig stod han foran sit hul i gjærdet, saa ut i rummet med sine graa øine og rugget frem og tilbake paa sine tynde ben. Underbitet rørte sig bestandig. Av og til stod en hest og ventet paa sin kusk utenfor gjærdet, og da hadde han selskap, men saa forsvandt hesten, drevet av kusken.

Av og til rørte han paa sig, han gik. Han gik et stykke paa sine tynde ynkelige ben, som slog mot hverandre ved knærne, tip tap for hvert skridt. Han gik ikke langt, bare nogen skridt, tap, tap, tap, et stykke bortover gaten. Der var en butik med kolonialvarer, frugt og fedevarer, og utenfor den stillet han sig op og saa ind gjennem vinduet paa al den gode mat, mens underbitet rørte sig sterkere end ellers.

En dag som han stod der, kom eieren av butikken ut paa trappen idet jeg gik forbi. Han var en tyk og fet mand, av utseende som en av sine fedevarer. Han hadde en pose i haanden. I posen var brødsmuler, som han strødde utover pladsen til nogen fete duer som holdt til i nærheten. De kom flyvende og begyndte at lægge i sig til ære for kjøbmandens aapne hjerte.

I det samme fik kjøbmanden øie paa den lille graa

tyndbente skikkelse som stod foran trappen og stirret paa duerne.

Han lo og ropte et ord som jeg ikke hørte, men sikkert var det et økenavn, for jeg saa hvordan det gav et ryk i det graa væsen, og pludselig var det liv i ham, ansigtet fik uttryk, hat og raseri lyste ut av øinene, et intenst hat uten fornuft, et blindt, elementært raseri.

Han knyttet hænderne, han gurglet usammenhængende lyd frem og trampet i gaten med sine store støvler. Kjøbmanden lo og gik ind, og han stod igjen alene mellem duerne, som hakket i sig sine smuler og ikke tok notis av ham. Endnu en liten stund stod han med knyttede hænder og gurglet frem sine lyd. Saa slappet han av, virret litt med hodet lik en høne som kommer ut i solskinnet, og et øieblik efter var han den gamle, tom og graa. Han vendte sig og gik, tap-tap-tap, ned til sit hul.

Dag efter dag saa jeg ham der, og efterhaanden blev han mig likegyldig. Jeg gik ham forbi uten at lægge merke til ham, og snart kom den tid da jeg heller ikke bodde mere i den lille sidegate og aldrig gik over den ødslige plads.

Tiden gik, og en vakker dag saa jeg ham igjen. Han stod ved fortaugskanten ved siden av en motorcykkel, eieren var ifærd med at rette paa noget ved mekanismen, og blev netop færdig i det samme jeg fik øie paa dem. De satte sig op og kjørte forbi mig.

Han sat bakpaa og holdt sig godt fast, og i hans ansigt var der atter en smule liv, man kunde se at han var baade ræd og henrykt, og ansigtet gav et slags uttryk for hans sammensatte følelser. Formodentlig var det en ven av familien, en bysælger eller en sportsmand, som hadde forbarmet sig over ham og hadde tat ham med for at vise ham litt mere av verden. Nu sat han og holdt sig fast og merket hvordan verden var uventet stor og fremmed. Om en stund vilde han atter bli sat av ved sit plankegjærde, hvor hullet var paa samme sted som før.

Jeg blev staaende og se efter ham, som han blev mindre og mindre borte i gaten. Benene dinglet hit og dit, han svaiet hjælpeløst frem og tilbake, et slags ironisk billede paa den hele menneskehet, jagende blindt og formaalsløst avsted for tilslut at naa tilbake til sit utgangspunkt.

Igrunden var det ikke dette billede som faldt mig ind mens jeg stod og stirret efter ham, det var mig selv og min egen stilling jeg kom til at tænke paa. Gud vet hvordan, der var ingen likhet, jeg selv hadde lykken med mig i en forunderlig grad i denne tid, det ene held løste det andet av, alting lykkedes, nye utsigter aapnet sig.

Atter gik tiden. Jeg saa ham ikke oftere, ialfald kan jeg ikke huske at jeg saa ham paa længe. Han var ute av min erindring og hadde været det i lang

tid, da jeg atter tilfældigvis traf ham. Det var en eftermiddag, en sommer. Vi kom opover den gamle plads, og da vi gik forbi hullet i plankegjærdet, saa stod han der. Hans tomme graa øine saa uttryksløst ut i luften, han stod og flyttet sin tyngde over fra ben til ben, fra det ene tynde ynkelige ben over paa det andet.

Jeg hadde glemt ham like til jeg saa ham, men i samme øieblik husket jeg ham likesaa selvfølgelig som de andre ting i nærheten, fabrikpipen, forretningen paa hjørnet, trærne i det fjerne. Han hørte med her, passet ind som en sten i brolægningen, og hadde han ikke staat der, vilde jeg ha savnet noget, rimeligvis uten at vite hvad.

Vi gik netop og snakket om en revolver jeg hadde kjøpt samme dag, tilfældigvis, jeg hadde set den i et vindu og hadde kjøpt den, uten nogen fornuftig grund. Jeg husker nu at den var meget dyr, det var et ypperlig vaaben.

Det var ingen at se i gaten, og jeg tok den frem og viste hende den, jeg syntes det var kjækt at ha en revolver.

Hun syntes den var frygtelig og kunde ikke forstaa hvad jeg vilde med den, vilde jeg skyte nogen med den, hadde jeg nogen fiende, kunde jeg ha nogen uven, tænk om den gik av, hvem vilde jeg skyte?

— Mig selv, svarte jeg — hvis alt gaar mig

imot og du forlater mig. — Ingen av delene kunde jeg tænke mig.

— Vilde du ikke skyte mig da? spurte hun, lo og saa paa mig, og blev straks alvorlig.

I det samme naadde vi frem til hullet i gjærdet, hvor han stod.

— Ham kunde man ialfald uten skade — begyndte jeg.

— Fy fy! stakkars fyr! ropte hun forarget, og jeg tiet, beskjæmmet og forlegen over min barnslige og dumme ytring.

— Stakkars fyr, gjentok hun sagte, og jeg vendte mig om og saa efter ham. Han stod foran det fattige hul i plankegjærdet, stirret ut i den tomme luft og saa ut som han tygget.

Den uhyre fattigdom i dette liv slog mig for første gang med gru. Ved tanken paa ham fyldtes jeg med en slags medynkblandet skræk. Der stod han, dag efter dag, ja aar efter aar, stirret ut i luften, rørte sit underbit og vendte sine tomme graa øine i hodet. Hvad han saa av verden, det som naadde ind til hans halvbevissthet, det var gatens graa, nogen støvete græsstraa og de vandsyke trær langt borte. Dag for dag, aar for aar. Hvad mere? En fattig mor, som sørget over ham og gav ham mat, en kjøbmand som ertet ham, en gang om aaret en mand som gav ham lov at sitte paa en motorcykkel.

Heller dø imorgen, tænkte jeg, end være som ham.

Tause gik vi videre.

Da jeg gik nedover igjen, var det sen kveld, og jeg gik og saa mig om, spændt paa om jeg skulde faa ham at se. Jeg syntes jeg hadde en uret at gjøre god igjen, jeg følte mig skyldig overfor ham uten at kunne gjøre mig rede for grunden. Var det min egen lykke som tynget mig?

Hullet i plankegjærdet var stængt, alt var stille i gatene, ikke et liv var at se. Allikevel blev jeg gaaende og drive omkring og se efter ham, uten engang at vite hvad jeg vilde ham. Men jeg traf ham ikke. Formodentlig var han allerede matet og lagt tilsengs. Naar han sov hadde han sin bedste tid, da var han vel omtrent som vi andre.

Nu fulgte igjen en tid da jeg saa ham til stadighet, og en dag hændte atter noget som gav mig et bedre indblik i hans liv.

Jeg kom gaaende nedover mot pladsen, det var om morgenen. Jeg hørte jubel og skrik, og pludselig, da jeg svingte om et hjørne, gik jeg næsten like paa ham. Han stod foran en aapen port, og nu var det liv i ham. Han gurglet, tygget og rystet med armene, han var vild av raseri. Inde i porten og inde paa gaardspladsen var det en tre-fire smaagutter som holdt paa at plage ham, de kastet smaasten paa ham, de løp ut og pirket paa ham med

pinder, og før han kunde faa tak i dem var de væk. Saa begyndte de paa igjen. Deres glæde vokste med hans raseri. Det var uskyldige gutter i 10—12 aarsalderen. Jeg jaget de smaa væk og hjalp ham tilbake til hans hul. Jeg snakket til ham men han svarte ikke. Han var faldt tilbake til sin sedvanlige sløvhet.

Det var sidste gang jeg saa ham. Hun for hvis skyld jeg hadde gaat den lange vei derop, flyttet til en anden kant av byen.

Saa idag saa jeg ham igjen, og jeg har ikke kunnet faa ham ut av mine tanker. Tiden synes at ha gaat barmhjertig hen over ham, disse aar har ikke sat noget spor paa ham, han var som han altid var.

Da jeg gik forbi ham, som han stod foran sit hul i plankegjærdet, var han saa lik sig selv fra gamle dage, at jeg et kort, et ganske kort øieblik kunde tro mig flyttet tilbake til den tid da jeg første gang bodde paa dette værelse. Det var kun et kort øieblik, et litet svimmelt sekund, ti ellers er alt forandret.

Hvilken ide at leie dette værelse igjen. Skjønt hvorfor ikke? Det ene sted er saa godt som det andet. Ogsaa her er alt omtrent uforandret, kun er den halte stol forsvundet, og bordet er vist ogsaa et andet. Men butikken paa skraa over gaten er den samme, og folkene som gaar paa gaten

kanske ogsaa, jeg vet det ikke, jeg kan ikke se deres ansigter for paraplyerne.

Underlig at tiden kan gaa saa mildt hen over slike som ham. Det er vel fordi den ikke bringer dem stort hverken av sorg eller glæde. Det er det samme dag for dag, aar for aar, den graa gate, nogen totter med støvete græsstraa, endel trær langt borte, en linerle, en spurv. De vekslende aarstider, regn, sne. Underlige, retningsløse liv.

Er det saa foragtelig? Er det saa meget fattigere end andres? Ensformigere, roligere, stillere, og mon ikke lykkeligere? Nærmere maalet, nærmere op til det store intet, den store lykke.

DET UAVVENDELIGE

Paa den ene side av gaten ligger kirkegaarden. Paa den anden side har husrækkerne trukket sig ærbødig et stykke tilbake. Der er blit plass til et ganske litet trekantet parkanlæg med en fontæne i midten. Det er et fordringsløst litet anlæg, nogen blomsterrabatter, et grønt græsteppe og nogen spinkle trær som endnu ikke vet om de skal trives. I en halvkreds rundt den lille fontænen staar nogen hvite sommerbænker.

Kirkegaarden ligger stille og grøn inde bak sit brune gjærde. Vogner og biler ramler forbi den, trikken hviner frem og tilbake. Rolig ligger den under sine høie trær og lar livet larme utenfor. Før eller senere skal alle de larmende levende svinge ind paa grusgangene og stedes til hvile.

Det staar ingen uhygge av kirkegaarden.

Om nætterne naar maanen skinner, blinker det hvitt inde mellem de mørke skygger fra poplerne. Og nattens enslige vandrende ser det, men de ræddes ikke. De vet at det bare er gravstenene det blinker i. Og stenene staar som et sikkert segl over gra-

venes hovedgjærde, de staar tungt og fast, de er ikke lette at vælte til side. Trøstefuldt er det ogsaa at tænke paa, at de værste døde som oftest har faat de største stenene over sig. Alt er trygt og fredelig og uten fare.

Om dagen blinker det ikke engang. Da ligger kirkegaarden rolig hen, grøn og fredelig som en dødens idyl. Stille mennesker vandrer om derinde. Det er mest kvinder som finder trøst i sorgen ved at pleie ømt sine dødes grave. De planter blomster og vander dem, de klapper jorden jevn med hænderne og klipper græstorven saa den blir frodig og tæt. Deres smaa barn leker med smaasten i gangene.

I anlægget paa den anden side sitter de gamle fra kvarteret.

Det er et velstillet kvarter, og dets gamle har det godt. De har gjort sin gjerning i livet, nu sitter de stille paa bænkene og lar sig varme av solen. Et par av de ældste passes av sykepleiersker som støtter dem paa veien fra gatedøren og ut til bænken, og som kommer og henter dem ind igjen til maaltiderne og til sengetid. Men de fleste er saa friske at de kan bringe sig selv ut og ind.

Det er en god liten plass. Den skraaner svakt mot syd, mot middagssolen, som er saa god og venlig mot en gammel mand. Og kirkegaardens høie trær verner mot nordenvinden. Trikken kjører i gaten, ret ut for plassen stanser den, og folk gaar av og

paa. I husene paa den anden side av anlægget ligger smaa butikker, hvor det ofte er livlig trafik, og barn fra nabolaget ler og roper og leker med hverandre og med hundene rundt om paa plassen. Hele dagen er der noget at se paa, et eller andet som kan korte tiden. Og det er godt. Livet var kort, men dagene blir lange.

De gamle sitter i faste grupper.

Paa bænken i midten sitter en ældgammel mand, tæt indtullet i tykke tepper og med en skindlue paa hodet i den varme sommerdag. Han har egen sykepleierske som hjælper ham ut og ind, og som kommer og ser til ham av og til. Om morgenen bærer hun med sig en liten stol, som hun stiller foran bænken. Paa den lægger han sin sorte sølvknappede stok. Ingen spør hvorfor stokken skal ha egen stol. Det er engang saa. Den er en av selskapet.

Den gamle mand har været jurist, høiesteretsassessor og en høit anset dommer. Endnu har han et myndig og bydende utseende med sin magre skarpe profil og sin smale sammenknepne mund. Hans hud er gul og tør som gammelt pergament og fuld av tusen smaa og store rynker som skindet paa et gammelt eple. Dette forsterker det præg av ærværdighet som hviler over ham.

Han er den ældste i kredsen og det anerkjendte overhode. Han har den bedste plads, hans bænk vender ret mot syd, mot middagssolen. Han spørges

tilraads i alle vanskelige ting, og naar der opstaar uenighet mellem nogen av de andre gamle, kommer de til ham for at søke sin ret.

Han er blit døv med aarene. Det er vanskelig at forklare ham en sak, for paa døves vis hører han feil og holder stædig fast paa sin første opfatning. De to som er uenige blir ivrige og skriker høit for at vække hans opmerksomhet. Et gny reiser sig, spurvene flyr op fra gaten som om hestelorten hadde faat vinger, melkemadammerne kommer ut paa trappen foran butikken. Uenigheten høres meget farlig ut fra det fjerne.

Men i virkeligheten er assessorens døvhet en uvurderlig egenskap. For inden de gamle er færdige med at forklare ham saken, har de som oftest glemt hvad striden gjaldt, og vandrer tilbake hver til sin bænk, forsonet og i venlig stemning. Og assessoren sitter atter i uforstyrret ro.

Den gamle assessor drømmer. Han stirrer frem for sig med vidaapne øine, men ser litet av det som hænder omkring ham. Hans sind blunder, han lever i barndommen.

Av sit senere liv husker han en hel del naar nogen spør ham, og mange paragraffer kan han utenad endnu. Han er stolt av sin jus og vet at man skylder ham ærbødighet. Han er aandsfrisk.

Men naar han sitter for sig selv og ikke forstyrres, da er det barndommen som lever i ham. Solen skinner

paa ham og varmer ham, og i hans erindring dukker billeder frem fra den fjerne fjerne tid da han løp omkring i barndomshjemmets have, hvor sollyset trængte gjennem løvet og ned til jorden som lyse runde flekker.

Naar det blaaste litt, dirret flekkerne som om de var levende, og han forsøkte at fange dem i haanden. Han lukket haanden om lysflekken og løp hen til sin mor:

— Jeg har fanget lyset, mor!

Men naar han skulde se efter, var flekkerne borte, smuttet ut av hans haand.

Den gamle assessor række uvilkaarlig en gammel skrumpet haand frem i solen:

— Mor — sier han sagte.

Men ingen runde flekker av sol leker i haanden. Nei nei, han er ikke i den gamle haven mere, og hans mor er død forlængst. Snart, snart skal han følge efter. Det var bare solen som var saa god og varm idag, næsten som i gamle dage.

Til høire og venstre for den gamle assessor sitter de andre gamle, en og en, to og to eller i smaa grupper. De kommer fra stormfulde og rolige liv, fra mange forskjellige erhverv og interesser. Men omsider er de skyllet sammen her, paa hvilens ø.

De kommer fra mange forskjellige stænder, fra hver sin omgangskreds og tankeverden. Men det volder dem ingen vanskeligheter; de forenes av al-

deren. Deres daglige bekymringer og lidelser, deres sygdomme og svakheter, deres smaa sorger og glæder er nær i slegt nu. Og i det ukjendte foran dem staar noget og venter, det ene og samme for dem alle. Slik faar de fælles ting at snakke om, og det ene sammen at tie med.

Mænd og kvinder sitter om hverandre, det gjør ikke stor forskjel mere. Kvinderne er blit gamle, deres kvindelighet er faldt til ro, de tier. De sitter og strikker og nikker med hodet. Solen glitrer i strikkepinderne.

Paa en bænk i et hjørne av anlægget er en gammel prest strandet mellem en kjøbmand og en oberst. I sin tid var han en kjendt fanatisk prædikant, frygtet for sin hensynsløshet. Myndig og uten barmhjertighet skilte han bukkene fra faarene og pekte ut den rette vei. Endnu stritter hans skjeg profetisk, men ansigtstrækkene er mildnet, han har fundet frem til ro og harmoni. Litt sløv er han blit i den sidste tid, og en liten datterdatter holder sig i nærheten for at passe paa ham. Han har mistet stedsansen og har vondt for at finde veien hjem.

De to paa hans høire og venstre side er gamle og hærdede syndere. Men tiden mildner og forsoner. De tre kommer godt ut av det sammen.

Av oberstens krigerske utseende, engang saa farlig for byens kvinder, er nu bare de pragtfulde barter igjen, og selv de har mistet reisningen, de hænger

lange og hvite ned paa begge sider av munden. Med sine store ører, sin lange myke næse og den blanke skaldepanden minder han svakt om en elefant. Guttene kalder ham saa.

Kjøbmanden har været en gammel ræv. I alle aar hang pengene let ved hans hænder. Hans priser var ikke de laveste, og hans varer ikke de bedste, og paa maal og vegt snøt han desuten. Endnu har han et dulgt lurt drag om munden, og hans smaa øine kikker listig frem bak næseryggen. Men barnene som leker rundt omkring de gamle og morer sig med mange ting, de vet at ingen i hele anlægget er lettere at narre end den gamle lure kjøbmanden. Det er velopdragne barn, og ondskapsfulde blir de ikke uten naar ingen ser paa. Men da plager og erter de kjøbmanden, fylder lommerne hans med smaasten og faar ham til at tro det er kobberpenger, eller stikker ham i nakken med stive straa.

Den gamle raser. Han vender sig til presten:

— Disse guttene er noget rak. Noget rak. Disse guttene ja. Kan ikke du som har været prest slaa til dem. Slaa til dem og si dem noget om sjælen.

Presten vækkes op av de sidste ord, de minder ham om noget, om hans vilde ungdom da han for rundt i menigheterne og skræmte folk fra vettet med sin tale.

— Ja — sjælen — sier han. Saa falder han atter i tanker — — —

Sommerdagene gaar med sol og regn og smaa hændelser. En tid er det en barnepike fra kvarteret som optar de gamles sind. Hun er ny og ukjendt med stedets skik, hun tar plads paa en av bænkene i anlægget med barnevognen foran sig. Da en av de gamle kommer, er hans plads optat.

— Hvorfor kan hun ikke heller sætte sig paa kirkegaarden, sier de gamle forarget.

Tilslut blir hendes optræden foreholdt hende, av obersten, høflig og uten militær tone. Og barnepiken som ikke er ondsindet men bare uvidende, triller avsted med vognen, over gaten. Der hviskes anerkjendende om obersten, gamle historier blir nævnt. Han har vist at han endnu har indflydelse over dem.

Paa varme solskinsdage stiger en høi og glad larm tilveirs fra de gamles plass. Der hersker liv og bevægelse, de yngste og raskeste reiser sig og gaar litt omkring for at strække lemmerne, de avlægger besøk ved andre bænker. Gamle historier blir som nye igjen, mange ler, det er livet, livet som rører sig i dem endnu en gang. De blunker til solen og er glade, de snakker med munterhet om sine sygdomme, rækker frem sine krumme stive hænder: Saa rare fingrene blir av denne gigten, har nogen set slike store komiske knoker!

Hver tænker paa sit og har ikke tid at høre paa de andre. Ved siden av presten sitter kjøbmanden

og fortæller om sit livs mest vellykkede strek, om en ladning skind med mark i. Han trækker utallige detaljer ind og kommer over i andre historier, han gjenoplever alt og er lykkelig. Men de to andre hører ikke paa ham. Obersten sitter med lukkede øine og smiler, midt i et sødmefyldt minde. Og presten sover, med hodet paa oberstens skulder.

Paa en bænk for sig selv sitter tre mænd. Den gamle i midten har været religionslærer. I sin ungdom drømte han om at bli filosof. Han blev det aldrig, men nu da han er blit gammel ligner han ialfald Sokrates. Han er blit varm av solen og fortæller om sit livs store oplevelse, sit kortvarige og lykkelige egteskap. Minderne river med, han blir begeistret og løsmundet og kommer med intime avsløringer. De to ved siden av ham er døve heldigvis. Det kommer ikke videre.

Unge hvitklædte kvinder kommer gaaende, de stanser og venter paa sporvognen. Under det gjennemsigtige hvite tøi anes omridset av unge legemer. Noget vaakner hos de gamle kvinder i anlægget, de stikker hoderne sammen og peker paa de skamløse, de tyndklædte, de fordærvede, de unge. Det hvisler som orm i en busk. Vognen kommer, og de unge kvinder stiger paa. Endnu nogen tid nikker de gamle heftig med hodet. Saa falder de til ro igjen, klør sig med strikkepinden i haaret og strikker videre.

En hund kommer ind mellem bænkene. Det er en

hvalp, den er glad og vil leke, men vet ikke med hvem. Den ser sig om og logrer opmuntrende.

— Vov vov! sier en av de gamle.

— Vov! svarer hunden.

Og de gamle ler godt av den dumme hunden.

Solen skinner venlig paa dem.

Livet er ikke bare solskinsdage. Undertiden kan skyerne skjule solen, det blir graat og trist, de gamle tier og trækker sig ind i sit tøi.

Og undertiden falder det regndraaper. De gamle ser paa disse draaper som kommer ovenfra og gjør dem vaate. De bretter frakkekraven op og lukker verden ute, vil ikke se mere. Men hvis regnet allikevel varer, reiser de sig og gaar. De hjælper hverandre, assessoren og presten tar de imellem sig og gaar over gaten. Paa den andre siden hænger grener ut over fortauget fra kirkegaardens store trær, de danner et vandtæt tak. Under det stiller de sig op i klynge. Solen har vendt dem ryggen, ingen folk gaar paa gaten, de er forlatt og de fryser. De trykker sig sammen og tier. Om en stund kommer folk ut av husene og henter de gamle ind.

Høsten nærmer sig. Gule flammer viser sig hist og her i det grønne løv. Endnu er det godt og varmt midt paa dagen, men morgen og aften er kjølige. Og naar det blaaser er det ikke godt paa bænkene mere. Nei, ingenting er som før.

En dag er presten borte.

Det blir en lang og taus dag, ingen snakker. Presten er meget meget syk. Av og til ser man stjaalent og sky bort paa obersten og kjøbmanden, hans nærmeste. Hvordan tar de det?

Allerede næste dag er presten ikke syk mere. Det er saa underlig, synes alle. Han sat saa stille, men allikevel blir det saa stille efter ham.

Obersten og kjøbmanden sitter igjen paa bænken. De sitter hvor de sat før. Mellem dem er en aapen plass, men ingen av dem flytter sig dit, og de snakker ikke sammen, ser heller ikke paa hverandre. Stakkars dem, tænker alle.

Saa en dag klinger klokkerne fra kirkegaarden. Det er en klar og stille dag, og klokkerne høres saa tydelig.

Et par av de yngste og raskeste er med over paa den anden side. De øvrige sitter paa sit vante sted. ingen sier noget. Et og andet gult blad falder fra en av de spinkle trær og lægger sig til hvile paa en skulder. Det faar ligge i fred, ingen rører sig.

Det er saa sørgelig. Derinde ringer klokkerne, en ven og fælle skal sænkes ned i den kolde jord. Hu. Selv sitter man og venter paa tur, sitter foran kirkegaarden som i et ventelværelse.

Saa vender den gamle assessor paa hodet:

— Klokkerne ringer vist. Hvad er det?

En trykket taushet. Saa roper en ind i hans øre:

— Husker ikke assessoren — det er presten som blir begravet.

Den gamle assessor nikker:

— Rigtig — det er presten som blir begravet. — Klokkerne tier. En liten fugl kommer flyvende, den sætter sig paa en gren og sier noget. Det er en trækfugl, den har hat rede i nærheten, nu sier den farvel. Kvi-vitt, den skal paa reise.

De gamle sitter stille paa bænkene, sammenkrøket inde i sine tykke klær, sitter og ser i jorden. Ja ja ja.

Solen skinner. Fontænens vand blinker som flytende sølv, de faldne blade ligger som flammer i græsset. Varmt og godt falder straalerne paa ansigt og hænder. Varmt, mindende om sommeren, den gode varme sommer. Ja ja ja.

Den gamle assessor sitter stille en stund. Saa retter han sig op og sier, ut i luften:

— Solen skinner varmt idag.

Og fra bænkene rundt om svarer det, i glad bekræftelse:

— Ja — ja — solen skinner varmt idag.

VAARKVELD

Han stod ved vinduet og stirret ut paa gaten, men saa hende ikke.

Det var for tidlig endnu, men han var ikke rolig nok til at arbeide. Saa drev han hen mot døren og lyttet ut. Men ingen var at høre i trappen, og det hadde han heller ikke ventet. Det var rent for tidlig.

Han vendte sig om og saa værelset over. Det hadde han gjort mange ganger alt, han kunde gjøre det en gang til.

Det var et ganske almindelig værelse han bodde i, et av de ti tusen like trøstesløse værelser som leies ut til kontorfolk og studenter. Det hadde sin lænestol og sit bord med et blækket og hullet teppe paa, et speil mellem vinduerne, et litet skind foran sengen, og paa væggen en bokhylde og et farvetryk av den Helligaand som svæver over vandene. Ved den ene væg stod desuten en divan med et kobberbord foran, og i hjørnet et litet rundt bord av bjerk, slitt og revet op i poleringen.

Hadde han glemt noget?

I bokhylden stod bøkerne pent ordnet, han hadde

samlet dem sammen fra alle kanter av værelset. Avishaugen i vinduskarmen var borte, den var bundtet sammen og laa i ovnen. Paa bordet i hjørnet stod det lille blanke spritapparatet, og rundt om det var stillet op de smaa ting han hadde kjøpt ind for aftenen. Paa toiletkommoden mellem vinduerne, foran speilet, hadde han sat de røde tulipanerne med bjerkeløvet. Paa den maaten fik han en ekstra buket inde i speilet. Det var vakkert med det grønne og røde, vakrere end de skidne snipperne som pleiet ligge og slænge der.

Det hele saa noksaa festlig ut.

Værelset vendte mot vest. Gjennem det ene vindu kunde han se to høie leiekaserner. Mellem dem var det en smal aapning, og der skimtet han litt av en graa overskyet himmel og en aasryg langt borte. Han stod en stund og saa mot aasen, som var blaa og klar i den tynde vaarluft. Solen kom ut av skylaget, like i aaskanten. Værelset fyldtes av lys. En straale traf vinkaraflen, som stod paa bordet foran divanen. Det glitret og lyste i glas og i vin.

Alt var i orden. Hun kunde komme.

Et vindpust slog gardinet ind i en bue, og en sterk duft av ungt løv fyldte værelset. Det hadde regnet dagen igjennem.

Han gik og lukket vinduet. Det kunde bli koldt

ut paa kvelden, og det var ikke heldig. Kunde han se hende nu? Nei.

Han blev gaaende og drive frem og tilbake med hænderne i lommen. I sideværelset kunde han høre vertinden trække i skuffer og slaa dører igjen. Hun skulde i teatret. Nu gik hun.

— Om tre timer kommer hun tilbake, tænkte han.

Han saa paa klokken. Den manglet ti minutter. Hvad skulde han ta sig til saalænge? Læse?

Han tok en bok og slog den op, læste et par linjer. Nei, det var umulig. Han kastet den paa gulvet, men bøiet sig øieblikkelig ned, tok den op igjen og satte den paa plads i bokhylden.

Kom hun ikke snart? Det manglet endnu seks minutter. Han reiste sig og gik atter frem og tilbake.

Bare taalmodig. Nu kom hun snart, ganske snart.

Han merket pludselig hvordan hjerteslaget dirret i pulsaaren paa halsen. Var snippen for trang? Han rev i den. Nei, bare indbildning.

Atter saa han paa klokken. Fire minutter. Hvor tiden gik uendelig langsomt idag.

Han gik hen og drak vand. Hvorfor var han saa tør i halsen? Og hvorfor var han tilsinds som om han hadde gjort noget galt? Han hadde ikke gjort noget galt, og hadde heller ikke tænkt at gjøre det. Han vilde bare hendes eget bedste.

Det blev med et meget mørkere i værelset. Solstraalen forsvandt. Solen var gaat ned bak aaskanten.

Hvormange var klokken? Otte. Hun skulde være her nu. Han var i en underlig oprevet stemning. Han kjendte hjertet banke og pustet tungt og besværlig. I dette øieblik ønsket han pludselig av al sin magt at hun ikke skulde komme. Med feberagtig hast tænkte han sig en mængde ting som kunde ha hændt i sidste øieblik, og som hindret hende fra at gaa. Indbrud, brand, sygdom, en slegtning paa besøk, hvadsomhelst. Han bad til Gud om en ulykke. Utallige ting kunde hænde. Det var slet ikke sikkert at hun kom, og det behøvde ikke at være hendes skyld. Aa, hun maatte ikke komme, maatte ikke.

Og da vilde ingenting ske — alt vilde være som før.

Ganske som før. De skulde gaa turer utenfor byen og snakke enfoldig sammen om alt de saa, han skulde svare paa hendes utallige spørsmaal, og han skulde høre hende klappe i hænderne og le, som hun saa ofte gjorde uten anden grund end den ene, at hun var glad.

Nei nei, hun maatte ikke komme. Han saa paa klokken igjen. Den var fem minutter over.

— Hun har narret mig, tænkte han.

Atter gik han bort til vinduet. Nei, hun var

ikke at se. Ute paa gaten drev folk frem og tilbake, langsomt, i aftentempo. Vand og søle efter regnveiret hadde samlet sig hist og her.

Han aapnet vinduet for at se bedre. Men hun var ikke at øine. Han lukket vinduet igjen.

Var det trin i trappen? Nei, det var bare hans eget hjerteslag. Hun kom ikke, han burde visst det paa forhaand. Hun hadde holdt ham for nar hele tiden.

— Men vent! Bare vent du! sa han for sig selv. — Jeg skal nok lære dig! Jeg skal lære dig — —

Det ringte.

Det var som om klokkelyden gav gjenklang i ham, han følte hvordan blodet strømmet ham op i ansigtet og blev suget ned igjen. Han gik og lukket op.

Der stod hun.

Hun stod slank og lys i den mørke døraapning. Hun pustet litt kort og saa paa ham med et svakt, et usikkert smil.

— Er jeg sen? spurte hun.

— Nei. Bare et par minutter.

Han var hæs og ru i røsten. Han maatte ha røkt for meget.

Hun kom ind, og han lukket og laaste døren efter hende.

Hvor hun var lys og let, vakker og lys og sirlig, et menneske fra en gladere og mere tankeløs verden.

Hvordan hadde det kunnet falde hende ind at bry sig om slik en stor og grov mand som ham?

Men hun gjorde det. Han visste at hun gjorde det.

Hun stod urørlig og saa paa ham.

— Det er visst svært galt av mig at jeg kommer til dig saan. Tænk hvad mama vilde si. Men det er ikke farlig, vel?

Hun rakte begge hænderne ut mot ham.

Han tok dem i sine og trykket dem haardt. De dirret indi hans. Det var næsten som at holde en fugleunge i haanden.

Hun saa paa ham igjen.

— Du er saa rar i øinene. Jeg er ræd dig. Aa, du vil mig ikke noget vondt. Vel?

Han saa paa hende og rystet paa hodet. Og pludselig kastet hun sig ind til ham, knuget ansigtet tæt ind til hans bryst, som for at søke ly mot en fare. Han hørte hende hviske:

— Du har vel ikke tænkt at være slem mot mig. Har du vel?

— Nei, nei, sa han og strøk hende over haaret. Og det var som om noget hvisket indi ham: La hende gaa. La hende gaa nu straks.

Uvilkaarlig rystet han paa hodet.

Det gik ikke an. Det vilde være barnagtig. Barnagtig og komisk. Hun vilde le av ham efterpaa. Nei, vær ikke dum. Vær ikke dum.

Atter strøk han hende over haaret, og han talte forvirrede og varme ord til hende, og sa hendes navn mange ganger.

Hun følte sig tryg igjen. Hun begyndte saa smaat at kvidre og le:

— Aa du, jeg vet godt at det var bare dumt av mig. Men jeg blev saa ræd, jeg syntes du saa paa mig saa rart, saa sint og ondt. Synes du jeg er svært dum?

— Ja, svært dum, sa han. Og han gjentok det, mens han vugget hende langsomt frem og tilbake i armene:

— Svært, svært dum er du.

Hans blik streifet speilet. Der saa han billedet av dem begge. Slank og lys og sirlig laa hun lænet ind til ham. Tillidsfuldt. Men hadde hun ikke grund til det? Hans mørke armer laa fast og tæt rundt hende.

Han saa væk. Saa rev han hatten av hende, grep hende haardt i haaret og vendte hendes ansigt opover, op mot sit eget.

Aa nei, nei, ikke det. Aa, ikke det. Du vil være snil mot mig, vil du ikke?

Hun verget for sig med begge hænder.

— Kjære dig, jeg vil bare dit eget bedste, sa han.

— Ja, ja, men bare ikke det. Du skal faa hvad du vil, men ikke det. Ikke det er du snild.

— Saa bryr du dig ikke om mig allikevel.

— Jo, jo, men ikke det. Jeg tør ikke. Aa nei.

— Si jeg vil ikke, saa sier du sandt. Du vil ikke, vil ikke, vil ikke. For du bryr dig ikke om mig.

Hun vendte ansigtet mot ham. Det dirret hende om munden. Hun bad ham:

— Det maa du ikke si. Aa, si ikke det. Du vet jeg er saa gla, saa gla i dig. Men jeg tør ikke.

Han strøk hende over hodet.

— Skjønner du ikke at hvis du virkelig var gla i mig, saa vilde du ikke være det mindste ræd. Da vilde du være gla fordi du kunde gi dig til mig. Og det vilde være det vakreste i verden. Kan du ikke forstaa det?

Han syntes det klang væmmelig falsk og unaturlig. Men han hadde tænkt sætningen ut paa forhaand, og den kom næsten ufrivillig.

Han fortsatte uten at se paa hende:

— Men hvis du ikke er gla i mig, saa maa du ikke gjøre det. Da vilde det være galt av dig. Og jeg vil ikke be dig om noget galt.

Han satte sig op med hodet i hænderne.

Gid dette aldrig hadde hændt. Det hele var stygt og pinlig. Hvorfor hadde han bedt hende

komme herop? Om han kunde vaakne nu og bare ha drømt alt sammen.

Et virvar av tanker fløi som skygger gjennem hans hjerne. Han visste ikke hvad han ønsket, han visste ikke hvad han trodde og hvad han vilde. Var han glad i hende eller hatet han hende? Han visste det ikke. Han kunde ha lyst til at slaa hende og til at lægge hodet i hendes fang og be om forladelse for alt han hadde gjort og alt han hadde tænkt at gjøre.

Nei, han vilde ikke mere. Var dette det vakreste i verden? Det var vondt og stygt, og han hadde visst det hele tiden. Bare hun nu vilde gaa, gaa.

For han stolte ikke paa sig selv. Det forbauset ham at lægge merke til at han hadde mistet evnen til at bestemme sine egne ord og handlinger.

— Det kommer av min lidenskap, tænkte han.

Men da var det galt det som stod i bøkerne, at lidenskapen faar en til at glemme alt andet. For hans iagttagelsesevne var snarere skarpere end ellers. Intet undgik hans opmerksomhet av alt det som hændte omkring ham. Ovenpaa hørte han folkene gaa frem og tilbake, og han visste hele tiden hvor han hadde dem.

Hun hadde sat sig op ved siden av ham og la varsomt haanden paa hans arm:

— Har jeg været slem mot dig? Om forladelse, jeg har ikke villet det. Jeg vilde bare — —

— La os ikke snakke om det mere, sa han fort. Han vendte sig om mot hende og brettet blusen hendes op over brystet igjen. Han følte sig pludselig fyldt av en stor og ædel beslutning. Han vilde ikke gjøre hende noget. Hvad som end siden maatte hænde, om hun lo ham ut om nogen aar, det fik være det samme. Endnu var hun et barn, et troskyldig og hjælpeløst barn, uten evne til at værge sig. Han hadde merket det idag igjen, hvordan han kunde spille paa hendes legeme som paa et instrument, fordi hun selv ikke kjendte dets hemmelige love.

— Men jeg vil ikke benytte mig av det, tænkte han. Hun skal være sikker hos mig. Jeg vil beskytte hende mot hende selv.

Og han glædet sig over at han kunde tænke saa vakkert.

Han fyldte i vinglassene, men slog det meste over.

— La os drikke et glas sammen tilslut. Saa skal jeg følge dig hjem.

Hun klynket sagte:

— Ja men — er det sikkert at du ikke er sint paa mig?

— Sint? Jeg kan da ikke være sint paa dig fordi du ikke bryr dig om mig. Nei, jeg er ikke sint

paa dig. Jeg kommer aldrig til at bli sint paa dig mere.

Han skalv i stemmen av bevægelse. Og samtidig var han svakt skamfuld over hvad han sa. Han hadde ikke tænkt at si det slik, han syntes selv det var simpelt og daarlig sagt. Men nu var det sagt, og han hadde ikke kunnet hindre det. Det var som om en fremmed førte ordet for ham, og han selv sat hjælpeløs og kunde intet gjøre.

Hun begyndte stille at graate igjen. Og med begge hænder klamret hun sig fastere ind til ham.

— Aa, ikke vær bedrøvet, ikke vær bedrøvet, bad hun.

Han hadde atter armene om hende.

— Jeg skal bare berolige hende, tænkte han. Men han kunde ikke forhindre at hans hænder gled kyndig over hendes spinkle legeme. Han merket hvordan hun atter blusset op under hans hænder. Og han merket at hun var svakere og mere viljeløs end før.

— Nei, nei, jeg vil ikke, tænkte han. Men han bøiet hende allikevel bakover.

— Aa, men jeg er saa ræd, mumlet hun, mens hun trykket sig ind til ham med armene rundt hans hals.

Han hørte sin egen stemme:

— Ikke vær ræd. Det er det vakreste — det vakreste i verden.

— Mon vertinden snart kommer, tænkte han. Om han bare hadde hængt uret paa væggen.

Hun laa sammenkrøpet paa gulvet med hodet i hænderne og hulket høit.

Han stod hjælpeløs ved siden av.

Vertinden kunde komme hjem naarsomhelst. Og folkene ovenpaa kunde høre noget, der kunde bli klager og spørsmaal.

Hvad skulde han svare hvis man spurte ham? Hvordan skulde han forklare — —

Det var hensynsløst av hende at graate saa høit. Man maatte ikke tænke bare paa sig selv.

Hvad skulde han gjøre med hende for at faa hende til at tie?

Han saa sig forvirret omkring. Paa bordet stod vinkaraflen halvtømt. Det ene glas laa paa gulvet, knust. Cigaretaske rundt omkring paa bordteppet, og et sted var der brændt et stort hul. Haarnaaler overalt. Og der sat hun paa gulvet og graat. Var dette den sirlige straalende piken som kom til ham for tre timer siden? Haaret hang i tafser ned over ansigt og skuldre. Blusen var aapen og hadde faat en lang flænge. Skjørtet var krøllet og flekket. Hvor hun var forpjusket og uskjøn. Og stadig graat hun like høit. Hvorfor graat hun? Hun hadde ingen virkelig grund. Hadde ikke han gjort dette, saa hadde en anden gjort

det, og sandsynligvis en eller anden pøbel som vilde behandlet hende daarlig og raatt.

Men noget maatte gjøres for at faa hende til at stanse graaten. Det var mennesker i værelset ovenpaa. Og de snakket ikke, de lyttet.

Han bøiet sig ned og grep hende haardt i skulderen:

— Hold op, for Satan. Folk kan høre os!

Hun saa forvildet op, rød i øinene og med ansigtet skiddent og ophovnet av graat. Skræmt stanset hun graaten, og et øieblik efter reiste hun sig og begyndte mekanisk at ordne sin dragt. Han hjalp hende at finde haarnaalerne, og hun gik hen til speilet for at sætte haaret op. Ingen av dem sa noget. Hele tiden lyttet han spændt om vertinden skulde komme. Han begyndte forsigtig at plukke glasbitene op fra gulvet.

Pludselig merket han at hun graat igjen. Han saa op. Hun hadde sat sig paa en stol med hodet i hænderne. Hele det spinkle legeme rystet. Hvor hun saa slap og uordentlig ut.

Han gik hen til hende:

— Kjære, kjære dig, du maa da ikke ta slik paa vei. Nei, men kjære — — det er ikke hændt noget galt, skjønner du.

Hun saa op:

Aa, hvad skal jeg gjøre? Jeg tør ikke gaa hjem mere. Jeg tør aldrig gaa hjem mere.

— Visst tør du gaa hjem. Ingen behøver at faa vite noget.

Hun hørte ikke hvad han sa, men mumlet om igjen, gang paa gang:

— Aldrig hjem mere, aldrig hjem mere.

— Ta paa dig nu, sa han.

Hun hørte ikke. Han rørte forsigtig ved hende, og hun saa paa ham.

— Ta paa dig nu, gjentok han.

Hun reiste sig lydig og gjorde som han sa. Selv tok han frakken paa og gik hen til hende. Hun stod stille, som i søvne. Han la armen om hende, men hun syntes ikke at merke det. Han slap hende fort igjen.

— Nu gaar vi.

Hun sa ingenting, men fulgte med ham.

Det regnet, og himlen var mørk. Gaten var vaat og glat.

— Det regner, du maa slaa op paraplyen, sa han.

Hun gjorde som han sa, og de gik videre en stund uten at snakke sammen. Saa stanset hun og sa med bortvendt ansigt:

— Hvis du ikke har noget imot det — jeg vilde gjerne faa gaa alene nu.

— Nei, men — —

Hun saa op paa ham og forsøkte at smile:

— Du maa ikke være ræd for mig. Jeg skal

nok gaa pent hjem allikevel. Og jeg tror ikke mama skal merke noget. Men hvis du vilde være saa snild, vil jeg helst faa gaa alene.

Han visste ingenting at svare og blev staaende. Hun gik. Han hørte hendes skridt en stund, en vaat og fattig lyd i den øde gate. Saa hørte han ikke mere, men endnu en tid kunde han skimte hende, en liten ensom skikkelse under en vaat og blank paraply. Hun blev mere og mere utydelig i nattens net av regn. Saa forsvandt hun om et hjørne.

Han blev staaende en stund. Han skjønte noget. Og i den vaate og mørke nat gik han langsomt hjem.

SPLEEN

Han vaaknet sent og med hodepine, og verden syntes ham graa.

Han hadde hat en underlig drøm. Han drømte at han løp avsted over en øde plass. Han var paa et ukjendt sted, i en stor og fremmed by, han følte det, men han kunde ingenting se. Omkring ham var det mørkt, en brun taake trykket sig ind paa ham fra alle kanter. Han hørte skridt inde i taaken, løpende trin som hans egne. Men han saa ingen.

Han visste at han løp mot et maal, men han hadde glemt hvad det var. Længe hadde han sprunget slik, altid. Men han hadde glemt hvad han sprang for, og derfor maatte han sætte farten op. Utallige var de andres trin, de lød tæt som regndraaper. Alle skulde de samme vei som han, og mot samme maal. Men han hadde glemt hvad maalet var, og han løp ganske ensom i taaken og hadde ingen at spørre.

Var det nogen han jaget? Ja, det var. Han maatte indhente nogen, maatte, for enhver pris.

Han løp raskere, og følte hvordan hjertet slog heftig helt oppe i halsen. Og mens han løp tænkte han: Hvad er det jeg skal indhente? Men han visste det ikke mere.

Da hørte han trin bak sig, løpende trin som hans egne. Og han følte at det var han selv som var den forfulgte, det han hadde jaget efter, det jaget nu ham. Hvad var det? Han hadde glemt det for længe, længe siden, og nu maatte han ikke stanse, ikke stanse og tænke sig om og huske.

En angst grep ham, en vild og hjertehamrende angst. For alt i verden maatte han undkomme. Han løp og løp, men benene var som bly. Og nærmere kom trinene bak ham, stadig nærmere. Saa hørte han en klokke ringe inde i det uldne mørke. Det var en kirkeklokke, og han visste med det samme hvad han løp for. Han skulde i begravelse, og hvis han ikke løp, kom han forsent.

Hjertet hamret i ham mens han sprang. Men han fortsatte. Det var han selv som skulde begraves, og han maatte ikke komme forsent. Det maatte ikke ske.

Og kirkeklokkerne ringte. Og trinene bak ham blev tydeligere og kom nærmere. De naadde ham igjen og var ved siden av ham, og alle de andre trin var borte. Han saa til siden og visste hvad han skulde faa se. Og der blev som et hul i taaken, og han saa ansigtet. Det var et brunt og ondt, et

haanlig smilende djævelansigt, som han kjendte saa godt fra før. Og han hørte en røst som sa: Endnu idag skal du være hos mig i Paradis.

Han skrek og faldt fremover. Og kirkeklokkerne ringte over ham — — —.

Det var kirkeklokkerne som vækket ham. Det var helligdag. Han vaaknet med hodepine og sa til sig selv: Det var bare en drøm, og det visste jeg hele tiden. Gudskelov. Han tænkte sig om et øieblik og visste straks hvad den skrev sig fra, drømmen. Han hadde ligget paa gal side og faat hjerteklap med angstfornemmelse. Hadde røkt for meget igaar. Han kjendte den gamle motbydelige kobbersmak i munden.

Desværre bodde han omtrent midt mellem to kirker, og klokkerne klang skjærende falsk sammen. Aa, himmelske disharmoni.

Han stak fingrene i ørene og vendte sig om paa den anden side, men fik ikke sove. Godt. Det var søndag og intet at forsømme ved at bli liggende, han kunde like gjerne staa op.

Ute var det graaveir. Lave skyer og regn. Ensformig rindende søndagsregn.

Under vaate paraplyer gik kirkefolket sin gang i forskjellige retninger, hver til sin yndlingsprest. Sortklædte ældre damer.

Hvorfor hadde religiøse kvinder altid slike trøstesløse ben?

To møtte hverandre utenfor hans vindu og blev staaende og snakke en stund. Det dryppet av paraplyerne. Den ældste hadde en draape under næsen, den vokste langsomt, faldt, en ny dannet sig, vokste og faldt. Det var som et vandur, et timeglas, et billede paa tiden som rinder.

De to kvinder skiltes og gik hver sin vei i regn og søle.

Efter frokosten blev han gaaende urolig frem og tilbake i stuen. Hodepinen varte endnu, og tanken paa drømmen plaget ham. Hvor hadde han set det ansigtet før? Han kjendte det, et eller andet sted i hans hjerne laa det koblet sammen med en ond erindring. Men han kunde ikke fange den.

Han gik frem og tilbake fra ovnen til bokhylden og tilbake igjen. Av og til stanset han og hørte paa regnet som sildret i takrenden eller han saa ut paa gaten som laa øde nu, og hvor gult sølevand samlet sig i dammer mellem brostenene.

Han var i en hvileløs, en jaget og haapløs stemning, som han kjendte igjen fra tidligere onde dage. Han stod og saa ut paa den regnvaate folketomme gate, og han syntes han kjendte den fra evighet av og var dømt til at se den i al evighet. Et ord av prædikeren kom ham i sinde: Hvad der har været er det som skal vorde, og hvad der er sket er det som skal ske, og der er slet intet nyt under solen.

Av erfaring visste han, at naar han var nedstemt og verden syntes ham trøstesløs og graa, da hjalp det ofte at sitte ganske stille en stund og tænke sig om. Aarsaken til det hele kunde være en liten ting som hadde hændt eller skulde hænde, og som han hadde glemt fordi han ikke ønsket at tænke paa den. Saa laa den gjemt og forbitret hans sind, indtil han atter husket den. Da var det værste over.

Hvad hadde hændt? Hvad skulde hænde?

— Det er ingenting, sa han til sig selv, mens han satte sig ved vinduet for at tænke sig om.

Dagen før.

Han hadde været i et selskap, av de sedvanlige. De ældre herrer spilte kort og røkte og drak, de yngre danset. Selv delte han sig mellem begge.

De ældre herrer sa det vanlige om politik, literatur, forretninger og kvinder. De yngste talte med damerne om sport og kjærlighet.

Han hadde kysset to fruer, hvorav ingen var hans. Tanken paa de unge kvinders lette moral plaget ham litt. Han følte sig forurettet paa sit kjøns vegne. Ti han kjendte en ung pike som han kunde tænke at gifte sig med. Han elsket hende og var træt av at spise paa kafe.

Fornøiet satte han sig tilbake i stolen. Første aarsak var fundet og burde kjendes død og magtesløs at være. Den kvinde han elsket var høit

hævet over enhver mistanke, og hendes dyd kunde ialfald ikke ta skade av hvad han og andre foretok sig fjernt fra hende i en anden del av byen.

Var der saa mere? Han tænkte sig atter om. Selskapet trak længe ut, derfor hadde han vondt i hodet. Godt. Og fordi han hadde sovet urolig og drømt — — —.

Men det kom av at han hadde røkt for meget og ligget paa den gale siden.

Der var ikke mere.

— Saa er jeg altsaa glad igjen, tænkte han og reiste sig.

Med det samme visste han ogsaa at han løi for sig selv, og løi med vilje. Det samme som før laa knugende over ham. En eller anden ting hadde han glemt, noget pinlig og ondt laa etsteds og ventet paa ham. Og pludselig stod atter djævelansigtet for hans erindring, brunt, grinende og uhyggelig levende. Hvor i verden hadde han set det før? Kunde han bare huske det. Da vilde alt være godt. — Tøv. Han skjøv heftig tanken væk. Han var træt og daarlig utsovet, det var det hele.

Han gik hen til speilet og saa sig selv ind i øinene.

Vilde livet faa mere mening hvis ens bevissthet av og til kunde skifte bolig, ta ophold i et nyt legeme og et nyt sind som man ikke indtil væmmelse kjendte ut og ind?

Ørkesløst snak.

En anden tanke faldt ham ind: Kan en mand som hater og foragter sig selv ha evne til at elske et andet menneske?

Det ringte paa entreen. En veninde. Han rettet spørsmaalene til hende. Ikke fordi han stolte paa hendes forstand, ti den kjendte han, men fordi han visste at hun hadde fundet to nye beundrere i det sidste, en digter og en idrætsmand, og han vilde gjerne vite med hvem av de to hun bedrog ham. Hendes svar kunde kanske røbe det.

Hun svarte:

— Du tænker paa saa mange vanskelige ting og trækker slike frygtelige slutninger. Jeg kommer for at minde dig om dit løfte. Du vet du lovet at følge mig paa idrætsopvisningen imorgen. Jeg skal være i sort, med to røde roser i beltet. Elsker du mig idag?

— Altsaa idrætsmanden, tænkte han, mens han rolig forsikret hende om sin kjærlighet. Han løi uten begeistring, av vane, høflighet og pligt.

Hun hørte ikke hvad han sa. Hun stod og saa paa ham og tænkte paa noget andet. Han betragtet nøie hendes vakre og fuldstændig sjælløse øine. De blev ikke længer mørke og raadvilde naar de møtte hans. De hadde kjendt hverandre længe.

Hun gik. Han visste at hun forlot ham med glæde. Ogsaa han følte sig straks litt bedre tilmote.

Han saa ut. Der gik hun. Hendes gang og holdning var den samme som i gamle dage, for et aar siden, dengang han kjendte hete støt i brystet naar han saa hende komme. Og nu? Elskede, din gang virker paa mig som en utgaat sko.

Alt er forfængelighet og higen efter vind. Mennesker møtes og elsker hverandre og trækker hverandre ned. Og de hater hverandre og ser paa hverandre med døde øine og blir sammen evindelig. Mennesket er som en sten i vandkanten. Den ene bølge glir tilbake, den næste frem. Indtil man slikket og rund lægges frem for almagtens trone.

Han tullet sig ind i en frak og gik ut i regnveiret.

Søndagens faste stab av fotgjængere var ute og gik, trods det vaate veir. I regntøi, dryppende, travet de sig gjennem sin fridag.

Det slog ham at en bysøndag egentlig er en meningsløshet. Søndagen er en dag for bonden. Den er en dag bestemt til hvile og eftertanke, og den passer der hvor livet endnu er enkelt og har en mening. Men byen skal jage ustanselig videre, i byen maa ingen stanse og se sig tilbake. Den som det gjør, han maa fælde bitre græmmelsens taarer, som stivner og gjør ham til en saltstøtte.

Den som hadde hat en god ven at skjælde ut i dette forbandede veir. Men hans nærmeste og bedste ven hadde nylig været utsat for et bekla-

gelig uheld. Efterat han først hadde vundet det store lod i lotteriet og derpaa faat ja av sin pike, faldt han omtumlet av lykke under en sporvogn og blev fuldstændig knust.

Denne vens død hadde gjort et sterkt, om end kortvarig indtryk paa ham. Han efterlot sig et hul i hans vaner. De hadde truffet hverandre omtrent daglig i flere aar. Men da den første tids økede tomhet var overvundet ved en omplacering av de ledige timer, gled livet hen som før. Det var bare av og til at han merket et savn. Som nu.

Til sin glæde møtte han en mand han kjendte, en som ogsaa hadde været i selskapet dagen i forveien. Det var en mand som det gik an at tale med, for han var som regel taus. Dog kunde han ogsaa gi gode raad som aldrig blev fulgt, og holde lange taler som ingen hørte paa. Og han blev aldrig forbauset.

Han var gift med en skuespillerinde.

Ogsaa nu gik han længe og hørte paa i taushet. Saa sa han:

— De klager over livets meningsløshet. Kjære ven, hvem er De, at De forlanger mening av livet? Fornuft, mening, sammenhæng, det er altsammen bare ting som findes i vor egen hjerne. Og undertiden ikke der engang. Livets mening er os utilgjængelig. Men livets meningsløshet er en god arbeidshypotese. Den dag De anerkjender den, vil

De føle Dem som et gjenfødt menneske, og De vil indse at alt er godt og fuldstændig likegyldig.

Han fik et belærende utseende mens han talte. han lignet en ældre gymnasiast. Det var forøvrig almindelig kjendt at denne rolige filosof flere ganger hadde forsøkt at skyte sig selv, sin hustru og enkelte av hendes elskere, dog altid med ringe held.

De var ved hans gatedør. Idet han skulde gaa op, hilste han venlig, fremdeles litt belærende, og sa :

— De er behagelig at snakke med idag, De er i daarlig humør og sier litet. Det skulde været mig en glæde at se Dem hos mig til middag, men jeg hørte igaar at De blev buden til en anden. Hans kone er meget vakker, De kjender hende. Forelsk Dem ikke. Farvel.

Gatedøren lukket sig efter vennen med et smeld. Den anden stod tilbake paa fortauget og saa tomt ut i luften.

Altsaa, der var aarsaken. Nu husket han det hele. Han hadde truffet en ven i selskapet igaar, en barndomsven, netop hjemkommet fra reise. Han hadde lovet at spise middag hos ham idag. Det var dette han hadde glemt med slik omhu. Jo han kjendte sig selv igjen. Men nu husket han alt, alt sammen.

Han saa for sig den uendelig lange og ulidelig pinlige eftermiddag, vennen, hans frue, barndomsvennens frue. Naar middagen var spist, skulde

vennen og han selv ha en god cigar, som i gamle dage, i tiden før. Og vennen vilde lægge sig bakover i sin gode stol og si, som før:

— Livet er skjønt.

Han pleiet altid at si det efter middag.

Godt. Denne dag vilde gaa som alle andre dage. Allerede imorgen var den overstaat. Og om et halvt aar vilde han ikke huske den engang. Da vilde han være helt ute av alt dette, det vilde ligge utydelig bak ham som en ond drøm — — —

Et øieblik saa han atter det brune grinende ansigt for sig. Saa tænkte han raskt paa noget andet.

Han ringte paa hos vennen.

Allerede i entreen møtte han den hjemlige hygge og en svak duft av stek. Piken som lukket op, var i sort med skinnende hvitt forklæ, hun var høi og slank og i sin bedste alder. Nu kom manden ut og ønsket ham hjertelig velkommen — og der kom fruen selv. Indtagende som altid, med mørk kjole mot den hvite hud. Et svakt smil i de mørke øine og om den litt store, sterkt røde mund.

De fulgte ham ind. Manden sværmet nervøst elskværdig omkring ham. Den nye gjæst skulde se hans hjem for første gang. Fruen var blek og svakt smilende. Hun gik snart ut for at se til middagen.

De to mænd var alene og hadde ingenting at si hverandre. De satte sig omsider i hver sin lænestol og hadde det straks bedre.

Paa bordet stod en sølvvase, hans egen bryllupsgave — sat frem for anledningen. Den var fyldt med røde nelliker. For at bryte tausheten sa han:

— Nei se — der har vi din kones yndlingsblomster.

— Der hændte det, tænkte han, endnu mens han talte. Han følte at han hadde gjort noget uoprettelig, revet et forhæng tilside for den andens øine. Han følte det som om han sat langt borte og hørte sine egne ord, fjerne eksplosioner som maatte følges av dødens taushet.

Men fra det fjerne lød mandens fredsommelige stemme:

— Ja, ganske rigtig. Min kone bryr sig bare om nelliker.

Stilhet igjen. Intet hadde hændt. Litt efter litt slog atter hans hjerte i rolig takt.

Fruen kom ind og bød tilbords. Middagen var gammeldags og god, han fik sagt det paa flere forskjellige maater og høstet hver gang det samme smil til tak. Egtemanden blev oprømt:

— Ja se, mat kan du lage. Hvis jeg ikke var saa meget paa reise, vilde jeg bli altfor tyk. Altfor tyk. Nu holder jeg mig passe. Akkurat passe.

Der hersket enighet, og spørsmaalet lot sig ikke utdype videre.

Omsider sat de atter inde i stuen. De lot sig synke ned i hver sin lænestol. Sindene faldt stilt til ro. Cigarene var gode, uret tikket i kroken, hjemmets fred faldt over dem.

— Livet er skjønt, sa egtemanden.

Pause.

Atter grep manden ordet.

— Dette er den bedste tid paa dagen, aldrig føler jeg saa tydelig som saan efter middag den inderste sammenhæng og mening i alt. Et hjem er en gave fra oven. Hør her. Alle vor ungdoms drømme, de er og blir bare luft og vind. Føler ikke du ogsaa det? Du nærmer dig den alder da et frit og flakkende liv begynder at bli trættende. Skap dig et hjem. Saa skal du faa se at vor ungdoms problemer som vi trodde verdens frelse avhang av, de falder væk av sig selv, og livet blir enkelt og rolig og selvfølgelig. Tro mig, det er lykken.

I kroken tikket uret venlig: Lykken, lykken.

Egtemandens ord krævet intet svar, de naadde hans øre som et i sig selv avsluttet uttryk for stuens rolige stemning.

Han sat en stund og saa paa den fine blaa røkstrime som steg tilveirs fra cigarspidsen. Saa sa han:

— Naar jeg sitter her, maa jeg uvilkaarlig tænke tilbake —

— Skal De ikke ha mere kaffe? spurte fruen. Han fik sin kaffe og fortsatte:

— Uvilkaarlig maa jeg tænke tilbake paa min egen barndom og hjemmet fra da. Det var en lykkelig tid. Man visste intet.

— Forhærdede tviler, sa egtemanden, — tror du det er betingelsen for lykke? Og med en tankeovergang utbrøt han:

— Men herregud kone, vi har jo ikke vist ham gutten.

— Jeg tror han sover, sa fruen.

— Nei visst ikke, jeg hørte han skrek, kom bare. Og de gik ind i soveværelset. Egtemanden tok det bittelille menneske og viste det triumferende frem. Og den lille rørte fingrene og aapnet munden og skrek.

— Naa, hvad sier du, spurte manden. — Dette er sammenhængen, forstaar du. Ogsaa kaldet lykken. Hvad sier tvileren?

Med armen om hustruens skulder saa han paa vennen og smilte. Ogsaa hun smilte svakt, og den lille rørte fingrene og trak venlig paa munden.

Tvileren stod taus. Jo, dette var sammenhængen og meningen, han indsaa det klart. Og i samme øieblik opdaget han noget som friet ham fra den sidste rest av dagens uro. I hovedenden av den ene seng var der en kvist i mahognyen, og den hadde form av et djævelansigt.

Et djævelansigt som smilte mot ham.

MENNESKET OG JORDEN

I landet mellem elvene bodde Abal. Han dyrket sin jord som hans fædre hadde gjort det før ham. Og rundt om ham bodde andre mænd av hans folk og dyrket jorden som han.

Det var en fredelig tid. Paa hver jordlodd fulgte søn efter far, og atter søn efter far. Slik hadde det altid været, og slik skulde det altid være.

Abal hadde rikelig med gods og kvæg. Hans jord var brun og fet og frugtbar. Paa hele den vide slette, saa langt verden naadde under himlen, gav ingen jord flere fold end hans. Han hadde to hustruer, og til hjælp med jordarbeidet hadde han kjøpt sig tre slaver fra det nordlige.

Abal var en taus og indesluttet mand og ilde likt av sine naboer. Men han hadde intet utestaaende med dem eller med nogen mand. Paa aarets høitidsdage ofret han som andre av sin grøde. Ingen hadde hørt ham mishandle sine kvinder. Sine slaver foret han bedre end skik og bruk var, og lot dem arbeide en time længer. Hvis en av slaverne forbrøt sig i den travle tid straffet han ham ikke paa stedet i vrede, men lot tiden gaa. Slaven

arbeidet da for to i et litet haab om at straffen skulde bli ham eftergit. Men naar timen kom, utdelte allikevel Abal piskeslagene, rolig og med stor omhu. Slaverne frygtet ham mere end døden.

Alt dette var Abals egen sak og ingen andens, men naboerne snakket sig imellem. De syntes det stod en kulde av ham.

Om aftenen naar arbeidet var slut, gik naboerne gjerne til samlingsstedet ved foten av vinbjerget, hvor de drak og talte sammen. Men Abal slog sjelden lag. Oftest blev han sittende utenfor sit hus med haken støttet i haanden. I timevis sat han og saa ut over sletten. Inde i huset gik hans to kvinder tause omkring med lette trin, og trak de hverandre i haaret var det uten skrik. De elsket og frygtet ham over alt i verden.

Naar naboerne hadde drukket meget av vinen, kunde Abal høre dem snakke høirøstet sammen paa hjemveien. Og ofte hørte han da at de nævnte hans navn. Nogen lastet ham fordi han gjødforet slaverne, andre fordi han lot dem arbeide for længe. Men alle var enige om at dadle ham.

Naboernes drukne skrik og latter døde hen eftersom de skiltes og tumlet sig hjem. Abal sat stille og smilte hvitt ut mot den mørke nat.

Det var skik og bruk at holde bare mandlige slaver. De blev kjøpt av en arabisk kjøbmand og

slavehandler som hvert aar kom en tur over sletten med sine varer.

Et aar da araberen kom dragende gjennem egnen paa sin vanlige tur, hadde Abal en lang samtale med ham. Om aftenen før kjøbmanden drog videre kjøpte Abal en pike av ham og slap hende ind til sine tre slaver. Dette stred mot skikken, og naboerne snakket sammen. Hadde Abal tænkt at opdrætte slaver selv?

Men Abal gav intet svar naar nogen spurte ham.

Guderne saa i stor miskundhet ned til Abal. Hans avgrøde var rikelig, og hans kvæg trivedes.

Men Abals naboer begyndte at merke gudernes vrede. Deres slaver forsvandt. Nogen av dem blev fanget paa sin flugt nordover og bragt tilbake. Da de var pint en stund tilstod de at der var en sammensvergelse igang blandt slaverne; de var blit enige om at rømme.

Som advarsel blev et par stykker pisket ihjel mens alle egnens slaver saa paa. Men dette førte bare til at mange slaver hængte sig. Andre forsvandt trods advarselen. Og de lot sig ikke fange.

Abals slaver rømte ikke. De gik og saa paa hverandre med mørke øine. Men ingen vilde flygte og la de andre beholde kvinden.

Det kom sygdom paa naboernes kvæg. Det hændte at dyr som var friske om aftenen laa stive

og døde paa jorden naar morgenen kom. Oftere og oftere hændte det. Naar Abal gik ut paa sin jord om morgenen og satte sine slaver i arbeide, kunde han næsten altid høre høie klageskrik fra et av nabohusene.

Abals kvæg trivedes. Han gravet en grøft rundt den indhegning hvor dyrene stod om natten. Et ildelugtende vand samlet sig i grøften. Undertiden naar naboerne var ved vinbjerget, øste Abal det øverste glinsende lag av vandet op i en krukke. Det hadde en raatten og muggen lugt.

Et par av naboerne hadde lagt merke til Abals grøft, og de laget maken, i haab om at grøften skulde holde sygdommen borte. Men deres kvæg døde like fuldt, og deres klager steg mot himlen.

Dagen kom da kornet skulde i jorden efter gammel skik. Presterne hadde ofret til jordens og vandenes og solens guder, og alle hadde fastet et døgn. Over hele sletten gik mænd og saadde.

Av og til stanset Abals naboer og snuste til kornet. De syntes det hadde slik en merkelig muggen og raatten lugt.

Saa gik dagene, og sletten blev grøn. Men Abals naboer saa hver dag paa sin aker, og intet grønt straa var at se. Et graat belte laa mellem Abals jord og den store grønne slette.

Naboerne skjønte omsider, at guderne hadde rørt ved deres korn og røvet dets spirekraft. Og

naar de nu gik ind i kornbingen kunde de tydelig kjende en raatten og muggen lugt som ellers aldrig pleiet at hænge ved korn. De snakket sammen, men kunde ikke finde raad. Saa en dag kom de til Abal og bad ham om saakorn. Men Abal hadde intet korn tilovers.

— Det er jorden som er for tør. Det er for sent allerede, sa han trøstende. Naboerne gik visne bort, tilbake til sine akre som laa og sprak i solen.

En aften stod en sortblaa sky i vest. Den steg og gjemte solen, og et stort og altfor tidlig mørke faldt over sletten. Bundter av lyn stak som naaler ut av skyen.

Om natten blev det et rædselens veir, himmelens magter var steget ned paa jorden, og verden skulde forgaa. I hvert hus laa alle næsegrus for sit liv.

Denne nat brændte husene til tre av Abals naboer. De fik reddet sig ut og saa sit hjem gaa op i røk og ild, mens alle himlens onde aander skraldet dem i ørene.

Abals hus led ingen skade.

Om morgenen stod de tre utenfor hos Abal. De stod med stav i haand, graa i huden, med indfaldne øine. De hadde skuet døden, og endnu gik det av og til som et støt gjennem dem, de knak sammen i knærne og maatte støtte sig til staven.

De vilde sælge sin jord. Gudernes vrede var

over dem. De vilde vandre med resterne av sit kvæg til en ny egn, hvor guderne ikke var.

— Hvormeget? spurte Abal kort.

Den ene nævnte en sum med lav stemme. Abal smilte svakt, og manden slog ilsomt av til det halve. De fik sin betaling i gammelt guld. Litt senere paa dagen gik de avsted, hver med sit kvæg og sin husstand. Snart var de bare tre mørke striper ute paa sletten. De bugtet sig frem langs veien som førte mot nord, og henimot aften var de gjemt bak himmelranden.

I de to aar som kom maatte atter fire naboer ta vandringsstaven. Abal var nu den rikeste mand paa sletten. Han holdt tyve slaver. De mægtige i himlen og under jorden la sin velsignelse til hans virke og lot sin haand falde tungt paa dem som stod ham imot.

Naar den arabiske kjøbmand reiste gjennem landet, og det hændte oftere nu end før, da tok han altid ind hos Abal, og de to hadde meget at snakke om. Det rygte kom ut at de var sammen om eiendommen.

En dag da kjøbmanden var hos ham, bad Abal ind til stort gjestebud. Det kom folk fra hele sletten.

Abal og kjøbmanden sat side om side. De var meget venlige mot hverandre og drak ofte sammen.

Ut paa aftenen da alle gjesterne var godt drukne, blinket pludselig noget i Abals haand. Kjøbmanden gav fra sig et brøl og et kvæk og faldt frem over bordet. En krukke vin væltet. Det gik en trækning gjennem slaverne som stod langs væggene og holdt fakler. Lyset blaffet. Alle de drukne gjester sat ganske stille og saa paa Abal med runde øine. Blod fra kjøbmanden og vin fra krukken fløt i to brede strimer hen over bordet og faldt langsomt paa gulvet med tunge dryp.

Det var ganske stille i rummet. Men Abal forklarte rolig, at han hadde handlet i selvforsvar. Og han vendte kjøbmanden om paa ryggen og løftet hans venstre arm. Haanden var knyttet om en tynd kniv. Med høi og munter stemme bad Abal gjesterne drikke videre. Og alle drak. En stor frygt var kommet over dem. To slaver bar liket ut.

Abals jord videt sig ut til alle sider. Mot øst og mot vest eiet han land saa langt øiet kunde se.

Han drev ikke længer folk fra jorden. Han gjorde hver mand til opsynsmand over den jord han før eiet, og gav ham del av grøden. Av frygt for at staa ham imot gav mange sig frivillig under ham. De blev de haardeste opsynsmænd, men trofaste mot Abal som de priste for hans naade og retfærdighet.

Alle som var i hans tjeneste brukte sine kræfter til det ytterste i arbeidet. De visste at det var bedst saa. Han drog stadig rundt og saa til sin jord og sine arbeidsfolk. Selv gik han klædt som en av dem og kunde ikke kjendes paa avstand. De visste aldrig naar han stod over dem. Faa kjendte sig sikre, naar han saa paa dem med sine smaa rolige øine.

Sine vandringer rundt omkring paa sin vidstrakte eiendom gjorde Abal gjerne sammen med en av sine slaver, en mand oppe fra fjeldene som han en gang hadde pisket med urette. Han gik trygt i hans selskap og frygtet aldrig for en kniv i ryggen. Han visste at slaven hatet ham for meget til at unde ham saa let en død.

Trods al sin magt var Abal ikke glad. Og mange kjendte grunden. Vinbjerget laa ute paa sletten, like ved den gamle vei. Det stak sin ensomme kuppel op over det vide flate land. Paa nordsiden av vinbjerget laa gudernes hellige lund og paa sydsiden stod samlingsstenen, hvor folk fra egnen møttes om kvelden.

Ved lunden hadde presterne sit hus, og oppe paa haugen bodde den gamle vindyrker i en liten hytte. Han solgte sin vin til dem som samlet sig ved stenen om aftenen, og til veifarende fra nord og syd.

Mange ganger hadde Abal talt med den gamle

mand og bedt ham sælge vinbjerget. Men den gamle strøk sig over skjegget og rystet paa hodet og lo. Deroppe var han født, og der vilde han dø. Vinen gav ham hans lille utkomme, og mellem rankerne vokste græs til hans raggete gjet. Han trængte ikke Abals guld. Han hadde alt han ønsket sig her i verden. Hvad skulde Abal med vinbjerget?

Det svarte Abal først ingenting paa. Men en dag brast det ut av ham. Han vilde bygge sig hus deroppe, hvor han hadde sletten stor og vid under sig til alle sider.

Det kunde den gamle mand meget vel forstaa. Det var et godt sted. Og med gammel snakkesalighet tapte han sig bort i lovtaler over den gode sol og den kjølige vind og skyerne, hvis skygger vandret hen over det vide land.

Men sælge vilde han ikke. Guderne hadde skjænket vinbjerget til hans slegt og ham. Han var den sidste av slegten, og efter ham skulde det gaa tilbake til guderne. Han og presterne var enige derom.

Abal visste det, og han gik for at tale med presterne. De hørte paa ham og viste venlig alle hans forslag tilbake. De var sat hit paa jorden for at adlyde gudernes befalinger og fuldkomme deres vilje. Med den kunde der ikke drives handel.

Abal maatte gaa med uforrettet sak. Mot presterne kunde han ikke reise nogen strid. De hadde

for meget folk i sin haand, og guderne desuten. Han blev mere taus og indesluttet og grublende.

Naar Abal sat utenfor sit hus, kunde han se vinbjerget reise sig mot himlen i vest. Om aftenen, naar skyggen laa blaa over sletten, lyste solen paa vindyrkerens lerhytte og la over den en gylden glans. Utenfor hytten sat den gamle mand paa en sten og strakte sig i solen.

Abal sov litet. Ved det første gry av dag reiste han sig op mellem sine sovende kvinder og satte sig utenfor huset. Endnu laa sletten i skygge, men de første straaler naadde alt vindyrkerens hytte. Og langsomt gled skyggens øvre kant ned langs skraaningen indtil den naadde foten, og Abal saa pludselig sin egen skygge strække sig langt bortover den flate mark, henimot vinbjerget. Da reiste han sig og gik for at sætte sit folk i arbeide.

Abal var en elsker av jord. Ofte kunde han stanse paa sine vandringer og bøie sig ned efter en klump fet muld. Han strøk den mellem hænderne og spilte næseborene mot dens ramme lugt. Men saa kunde hans blik falde paa vinbjergets kuppel, og han blev tom og fjern i øinene. Muldklumpen faldt til jorden.

En dag dirret sletten av et fjernt jordskjælv. Næste dag dirret den igjen, og gang efter gang.

Det var i regntiden. Med aldrig hadde det

regnet slik før. Skyerne blev mørkere og mørkere. Knapt trængte dagslyset igjennem. Av og til kom der et drøn fra jordens indre, og en sterk dur gik henover sletten fra nord mot syd. Jorden dirret. Stadig kom det mere regn og regn. Den grønne slette blev til en slette av sort slam under en askegraa himmel. I nord stod av og til en rød lysning.

Dag og nat bønfaldt presterne jordens, himlenes og avgrundenes guder, de ofret dem gaver og sang til deres ære de gamle sange. Da intet av dette hjalp blev alt folk kaldt til samling rundt den hellige lund, fire hvite kviger blev ofret til Ea, guden for den uutgrundelige visdom, og fire slaver blev pisket tildøde som tegn paa anger, mens alt folket laa paa sit ansigt.

Men regnet fortsatte at falde, blandet med aske, solen viste sig ikke mere, jorden bævet, og dens undergang var nær.

Fremmed folk kom vandrende fra øst, de drev sit kvæg foran sig og drog videre mot vest. Den østlige elv hadde reist sig mot dem og tat deres jord, nu søkte de hen mot andre egne, mot de fjerne vestlige høider bortenfor elvene. Flere og flere kom de og drog forbi. Mange stod og saa længe efter dem.

Mange mænd kom i denne tid og spurte Abal tilraads, for hans store anseelses skyld. Skulde de ta vandringsstaven og følge de fremmede? Men hver-

gang Abal fik et slikt spørsmaal, luet han op i stor vrede. Tilslut kom ingen og spurte ham. Men hver ny morgen laa boliger øde, uten røk av ild og uten mennesker. De hadde tat sit gods med sig og var brutt op mot vest i nattens løp.

Stadig lød presternes sang fra lunden, men for hver dag mere hæst og svakt. Og regnet faldt sterkere, og sterkere hylte stormen, og en stor spræk aapnet sig i jorden, den løp fra nord mot syd og delte sletten i to. Først var den ganske smal, men for hver dag blev den bredere og sendte grener ut til høire og venstre.

Saa en morgen lød der ingen sang fra gudernes lund. Den laa øde, trærne var knækket av stormen, og paa altrene var den evige offerild sluknet. Der var ingen prester at se mere, de hadde tat sit gods og de hellige kar med sig og var gaat paa vandring.

Abal hørte det og lo. Og mens alle andre klaget, at nu kunde der ingen redning være, syntes han atter fortrøstningsfuld, og for første gang paa mange dage gik han og satte sine folk i arbeide. Og de som hadde været længe i hans tjeneste syntes at han saa mere glad ut end paa mange aar. Da var kanske ikke alt haap ute.

Men se, i øst kunde der skimtes en brun strime. Det var elven som sendte sit skidne lervand ind over sletten. Ut paa dagen kom flygtninger i flokker. De stanset ikke, men drog videre mot vest.

Og rundt om paa sletten stod folk op og fulgte efter dem. Ogsaa endel av Abals opsynsmænd og slaver blev borte. De som arbeidet længst ute. Mot aften laa sletten øde. Kun Abal og hans husstand var tilbake.

Han gik frem og tilbake foran sit hus. Han talte ikke til nogen, og ingen turde tale til ham. En av opsynsmændene hadde foreslaat at bryte op. Abal lot ham piske av to slaver.

Men den brune strime i øst blev bredere og bredere, den dype spræk videt sig ut, og stadig lød der dur og døn i jorden. Saa faldt mørket paa.

Om natten naadde vandet Abals hus, og alle brøt op og flygtet vestover. Elven fulgte dem og naadde dem igjen. Vand fra oven og vand fra neden. Veiret laa som et brøl omkring dem. Vandet steg, det mindste av kvæget blev revet bort, det store var ikke til at styre. Abal forlot sin husstand og sprang mot vinbjerget. Han saa det ikke, men han visste hvor det laa.

Vandet naadde ham til hofterne. Bølgerne slog over ham eller bar ham med sig. Men vinden var fra øst, de bar den rigtige vei.

Han naadde fast grund ved foten av skraaningen og blev liggende der en stund. Men vandet steg og han drog sig opover paa hænder og føtter. Efterhvert kom han til kræfter, saa han kunde

reise sig og gaa. Det gryet svakt av dag. Han gik bjerget rundt langsmed vandet som brølte og fraadet midt oppe paa skraaningen allerede. Han fandt et par mennesker, nogen av hans undergivne, som hadde reddet sig i land og nu laa halvdøde i bakkeskraaningen. Han tok og slængte dem tilsjøs.

Saa gik han op mot toppen.

Den gamle sat paa en sten i striregnet. Bak ham laa resterne av hytten. Den var forlængst rystet sammen av jordskjælvene. Han saa et øieblik op da Abal kom, men sa intet, og vendte atter blikket ut mot rummet.

Abal gik løs paa ham uten at si et ord, og den gamle faldt overende. Han reiste sig straks igjen, men lang motstand kunde han ikke gjøre, den gamle nedmand. Abal tok ham i skjegget og drog ham nedover skraaningen til han naadde vandet. Han løsnet den gamles hænder, som klamret sig rundt hans ben. Saa slængte han ham ut i vandet. To ganger kastet bølgerne ham ind igjen, og Abal slængte ham atter ut. Den tredje gang blev han borte.

Abal gik op til toppen og satte sig paa stenen. Han saa sig om. Han sat paa en liten holme i et brunt og brølende hav. Det var bare vand saa langt han saa. Det steg raskt. For første gang saa Abal havet.

Alene i verden. Det var bare ham og havet og

den øverste top av vinbjerget. Det var hans jord omsider, hans eiendom, ingen kunde gjøre ham rangen stridig. Ingen. Og nu skulde han dø.

— Ho ho ho! Han lo, men det blev slik en liten og ensom lyd, og han lukket munden og tiet. Himlene og avgrunden brølte om ham.

SKYGGERNES LAND

Aar er gaat siden den dag.

Naar jeg nu tænker tilbake paa den sommer da det hændte, synes alle dens dage mig lysfattige og graa. Om nætterne slog regn og uveir mot vinduerne. Saa synes det mig nu. Min erindring fra den tid er avbrutt og ujevn, meget er visket ut, meget er forsvundet i mørke, men meget staar endnu for mig i blændende klarhet.

Ja hele sommeren staar for mig i uveirets tegn, ladet med onde ting som helst skulde glemmes, sænkes dypt ned i glemsel og aldrig dukke op mere.

Menneskets erindring er lunefuld. Ingen stor og enkel lov synes at herske i dens verden. Vigtige og nødvendige ting negter den ofte haardnakket at bevare, glade dage, lykkelige tider efterlater sig ingen spor i mindet, men til gjengjæld gjemmer det trofast paa meningsløse og pinlige oplevelser og kalder dem atter og atter frem for bevisstheten. Som sten av en haardere og sterkere art blir de staaende tilbake, ragende op av en forvitret fortid.

Ogsaa den sommer jeg nu tænker paa maa ha skjænket mig enkelte rolige dage, da jeg levet i øieblikket og glædet mig over sol og lys og grønne trær uten at tænke paa fortid eller fremtid, paa svundne eller kommende dage. Dette er noget jeg kan vite. Men jeg erindrer ingen slike dage, i min bevissthet er de sænket ned i et tusmørke som blir tættere fra tid til tid.

Det er andre dage jeg husker.

Hvorfor mindes jeg den ene dag saa nøie? Nu mange aar efter vet jeg ikke bare hvad som hændte mig den dag, men jeg husker ogsaa hvad jeg tænkte ved det som hændte. Ja endog erindringer som streifet mig let i dagens løp kan jeg endnu mindes, som en gjenspeiling av en skygge.

Denne ene dag. Den vil ikke glemmes, den kommer tilbake og melder sig som en evig plage, et saar som aldrig vil læges.

Undertiden kan det se ut som der dypt i menneskets sind lever en magt som fryder sig over dets pine, glæder sig over dets nedværdigelse og atter og atter skyver det onde frem i dagen.

Saa kan det kanske bli det bedste at stanse en dag, ikke vende hodet væk, men trodse lede og kvalme og se i ro tilbake paa det som hændte, og tænke det over en gang.

Lad ske.

Det var en graa og regntung dag, og sommeren begyndte at helde.

Hver dag hadde jeg gaat derut. Aften efter aften sommeren igjennem hadde jeg sittet derute. Nu var kveldene blit mørke, det skumret ofte før jeg gik hjem.

Det var som om tiden hadde staat stille for mig sommeren fremover, verden var mig fjern og uvirkelig, intet utenfra naadde ind til mig, intet angik mig mere, intet hændte, men alt var hændt og var latt tilbake, og det hele var en drøm. Det eneste jeg husket fra den sidste tid var stilheten og trærne derute, og det vekslende veir over trærne, vinden som rusket i grenene og regndraaperne som faldt, og fuglene som fløi høit oppe, men undertiden ogsaa like nede ved jorden. Jeg husket ogsaa himlen, og skyerne naar de hang lavt og næsten syntes at røre ved trætoppene. Jeg husket dette, fordi jeg hadde set det saa ofte, dag efter dag, aften efter aften hele den lange sommer.

Det var en graa og regntung dag, jeg sat hjemme og saa ut mot den jerngraa himmel hvor ingen skyer kunde skimtes, jeg saa ut over den triste by, uendelige rækker av takrygger som svandt langsomt væk for øiet under et fint uhørlig regn.

Jeg sat og tænkte paa om jeg skulde bli sittende hjemme denne dag, bare denne ene dag. Egentlig

hadde jeg jo ingenting derute at gjøre, det var forbi, ugjenkaldelig, aldrig mere. Hvad kunde det hele nytte, hvad vilde jeg, hvad mente jeg, det som var hændt det var engang hændt, og det tjente til intet at bli sittende paa samme sted og stirre tilbake paa en fortid som var død og haabløst svunden.

Kanske var det veiret, det graa og vaate veir som ledet mig til at tænke slik.

Jeg bestemte mig til at bli hjemme denne ene gang, hjemme var det lunt og stille, jeg hadde en gammel fredelig bok, intet forstyrret mig.

Jeg læste en stund i boken og søkte at falde til ro.

Men det vilde ikke lykkes. Det var mig ganske umulig at samle mit sind om det som boken fortalte, gang paa gang hændte det at jeg faldt i tanker og kom til mig selv igjen med boken i fanget.

Tilslut reiste jeg mig, tok frakken paa og gik ut. Jeg følte mig forunderlig lettet og befriet med det samme, og denne følelse var saa sterk at jeg et øieblik blev staaende i forbauselse. Jeg hadde jo helt frivillig ombestemt mig; og allikevel følte jeg mig nu tilmode som om en svær hindring var overvundet, eller som om jeg pludselig var blit en fri mand.

Det regnet ikke længer, men gaten var vaat, og himlen hang lav og graa og stille. Jeg gik meget raskt, og det tok mig ikke lang tid før jeg var der-

ute paa de gruslagte gangene hvor jeg følte mig hjemme som paa et barndomssted, skjønt jeg aldrig hadde været der førend denne sidste sommer.

Jeg saa intet liv derinde, det var ganske stille overalt, og uvilkaarlig sagtnet jeg gangen. Brutalt høit og tydelig hørte jeg mine tunge trin i det vaate grus.

Bænken var vaat av regnet, og jorden var ganske mørk. Rosentræet paa graven var fuldt av regndraaper, de laa tæt sammen paa bladene og blinket svakt, og i den eneste rose som var igjen laa en stor draape inderst inde, som en graa perle. De andre roser hang brune og visne.

Det var saa stille paa kirkegaarden at jeg kunde høre de bittesmaa dryp av regndraaperne som faldt til jorden fra poppelgrenene. Fra vandet som hadde dannet smaa dammer paa gravene kom det ogsaa smaa næsten uhørlige lyd naar en liten jordklump gled sammen, opløst av regnet.

Jeg sat der og saa paa graven, paa stenen med indskriften, paa vanddraaperne som faldt fra rosenbusken, en for en. Jeg saa paa den sorte muldjord og paa den grønne græstorv som var lagt rundt kanten.

Jeg sat og betragtet alle disse enkelte ting, som jeg nu hadde set saa ofte og kjendte saa godt at de ikke længer gjorde noget indtryk paa mig. Jeg følte intet ved at se dem, og atter en gang som

saa ofte før slog den tanke ned i mig, at det var ikke jeg som sat her, det var en anden, og det var ikke hun som var død, ogsaa det maatte være en anden, det hele maatte være en drøm, kirkegaarden, trærne, den lave graa himmel, den ødslige stilhet, og draaperne som faldt til jorden; alt maatte være en drøm, og snart, ganske snart skulde jeg vaakne.

Men idet jeg tænkte slik, da trængte atter virkeligheten ind paa mig med vild kraft, som et heftig støt, og jeg saa det hele for mig ganske klart og nært og tydelig, at alt var isnende og haardt og grusomt sandt, ingen drøm. Og atter som saa ofte før følte jeg min tanke vri sig i pine over det som var hændt og ugjenkaldelig forbi.

Kjære dig, kjære dig, hvisket jeg ganske sagte og rørte med hænderne ved gravens sorte vaate muldjord, saa kold og klam efter dagens regn. Og atter saa jeg for mig det ulidelige syn, saa hende for mig som hun maatte være nu, kold og klam, allerede i opløsning, ikke hende mere, men et græsselig raatnende legeme.

Det var ganske stille, og jeg hørte bare mig selv, hvordan jeg bar mig, hvordan jeg hvisket, om og om igjen: Kjære dig, kjære kjære dig — —.

Mit sind var løftet ut av sit leie, jeg var hensat i en halvt fantaserende, en stivnet og uvirkelig tilstand, som maatte styrke den følelse jeg hadde

merket før: Dette er allikevel ikke virkeligheten, dette er en drøm, en ond og hæslig drøm. Du skal vaakne og glemme den — —.

Omkring mig var alt fredelig og rolig, ingen stemmer, ingen skridt, ingen lyd naadde mig utenfra. Og midt i min oprevne stemning merket jeg at noget av min opmerksomhet var rettet utad mot gaten og veien. Kom der ingen?

Saa hørte jeg det knase av skridt i gruset, og jeg visste hvem det var som kom, jeg behøvde ikke at se op, og jeg saa heller ikke op. Langsomt gik hun henover grusgangen, hen til graven paa den anden side. Jeg var blit roligere, og skjønt jeg sat i mine egne tanker hørte jeg allikevel hvordan hun tørket regnvandet av bænken med et lommetørklæ og satte sig ned. Saa blev det stille.

Selv sat jeg ogsaa stille, jeg var blit rolig igjen. Atter sat jeg og saa hen i veiret, saa op mot trærne som reiste sig urørlige mot himlen, op mot himlen hvor skyerne kunde skimtes nu, fordi det hadde lettet en smule og de gik høiere. Og den lyd som hørtes var atter draapernes fald fra grenene.

Saa vendte jeg mig langsomt om mot hende for første gang.

Aldrig før hadde jeg set i den retning hvor hun gik eller sat, aldrig hadde jeg sendt et blik efter hende, aldrig med mit vidende set hende uten helt

tilfældig som en skygge i kanten av mit synsfelt, naar jeg sat og stirret ret frem for mig og hun kom eller reiste sig og gik.

Og jeg visste ogsaa sikkert at jeg aldrig tænkte paa hende, ja at jeg altid tænkte paa andre ting naar hun var i nærheten. Hvordan kunde det da forklares at jeg straks kjendte hende igjen paa en maate som om jeg hadde set hende mange ganger og nøie merket mig hendes utseende? Jeg undret mig over det og kunde ingen forklaring finde.

Slank og blek sat hun paa bænken i sin sorte kjole. Mot det sorte stof laa hendes hænder lysende hvite. Eiendommelig smale skjønne hænder, myke og forunderlig levende.

Jeg saa paa hende, og hun sat som jeg visste hun maatte sitte, som jeg visste at hun altid sat. Ganske stille, urørlig, let sammensunken, med de smale hvite hænder hvilende i fanget. Hun sat og saa ned, og hendes lange mørke øienhaar skjulte hendes blik for mig.

Slik sat hun en kort stund, et ganske litet øieblik. Saa vendte hun sig langsomt om mot mig, og blev sittende og se mig ret og ufravendt ind i øinene.

Hendes ansigt var blegt, med mørke ringer under øinene, og hun hadde en liten fure paa hver side av munden, den lille smale linje som dannes efter hyppig og langvarig graat.

Jeg møtte hendes blik, og en underlig følelse grep mig. Hendes øine var store og sorte, sorte som mat fløil. At se ind i dem var som at stirre ind i et mørke uten farver og liv.

Siden har jeg forstaat at det var øinenes pupiller som var usedvanlig utvidet, som det kan ske efter lange tiders angst og uro, naar nerverne ligger blottet og bare og spændt som strenger, saa de dirrer for den ringeste berøring. Selv var jeg i en lignende tilstand, og jeg kan formode at det viste sig i mit eget blik.

Men dette er hvad jeg siden har tænkt mig. I det øieblik da hun vendte sig om og saa paa mig, da hadde jeg ingen slik tanke og ingen forklaring. Det var mig som om jeg saa et menneskes øine for første gang. Jeg saa hende ind i øinene, og jeg syntes jeg hadde fundet et menneske som stod mig nær.

Maaneder igjennem hadde jeg levet i absolut ensomhet. Et slag hadde rammet mig og slynget mig ut i det ytterste mørke, ind i en ny verden hvor intet var som før, ingen tanker, ingen følelser var mig kjendt fra tidligere, og jeg gik ensom om derinde. Mennesker møtte mig paa gaten, stanset mig og talte til mig. Men et blik paa deres ansigter viste mig at de hørte til en verden som jeg hadde forlatt, og ingen bro forbandt os mere.

Saa var det at jeg saa ind i et par øine fra min egen verden.

Jeg blev saa rolig med ett, jeg følte mig ikke jaget og forfulgt længer. Den ene og samme tanke som hadde drevet mig fra sted til sted og fulgt mig fra time til time dag efter dag, den var glemt i dette øieblik. I uker og maaneder hadde den stirret ind paa mig fra daggryets graa ruter og fra kveldens blaa skumring, den hadde talt til mig med hvert klokkeslag og hvert tikkende sekund. Nu tiet den. Jeg saa ind i et par øine og fandt hvile. Det var som om noget lukket sig bak mig, en pine forsvandt, jeg vaaknet som av en hæslig drøm, og drømmen var glemt i samme nu.

Og dog var det som om jeg slet ikke var vaaknet, det var som om jeg sov videre og fortsatte at drømme, men lykkelig nu. Det gamle og onde var svundet hen og glemt, en blid ro var traadt i dets sted.

Længe sat vi og saa paa hverandre. Vi sat urørlige, og ingen av os sa et ord. Jeg turde intet si, jeg turde ikke, for jeg følte at saa vilde noget av det onde atter vende tilbake. Og jeg merket en følelse som jeg husket fra før, som var mig kjendt og fortrolig, men allikevel ny og uforklarlig nu, en følelse av at den jeg hadde kjær var mig nær og hvisket ord i mit øre, hemmelighetsfulde og varme ord, som naadde mig ømt og dulmende som

kjærtegn. Hvad jeg hørte var bare draaperne som faldt, og en sagte hvisken fra trærne som rørte sig ganske svakt nu i en næsten uhørlig aftenvind. Jeg hørte alle disse smaa og nære lyd, men mine tanker var langt borte. Uvilkaarlig strakte jeg armen litt ut, men lot den atter falde.

Omsider reiste jeg mig. Det var blit sent, det var paa tide at gaa hjem.

Det var blit aften, skumringen var blit tættere, den sænket sig ned mellem trærne, alle gjenstande blev visket ut og stod tilbake med utydelige konturer. Jeg merket kveldens kjølighet idet jeg reiste mig. Ja, det begyndte at bli høst.

Jeg gik ut i grusgangen som knaste under mine føtter. Saa blev jeg staaende et øieblik. Hun hadde ogsaa reist sig, nu kom hun ut i grusgangen og blev staaende like ved mig. Saa tok hun et skridt hen mot mig og la sin haand let paa min arm. Hendes øine hadde lukket sig, hun vendte sit bleke stivnede ansigt op mot mit.

— Ja, sa hun ganske sagte.

Hun sa bare det ene ord, ganske lavt, med neppe hørbar stemme. Det var bare som en draape faldt til jorden.

Hun behøvde ikke at si mere, jeg hadde forstaat hende. Hun svarte mig paa en bøn som jeg ikke hadde git ord, og som jeg neppe var mig bevisst før jeg hørte hendes svar. Ja, vi maatte hjælpe

hverandre. Vi kunde ikke gaa hver til vor kant nu da vi hadde fundet hverandre igjen. Da vilde døren atter aapnes ind til det forfærdelige, ind til noget ulidelig pinefuldt som var skjult nu, men var os ganske nær. Hun hadde ret, det maatte ikke ske.

Jeg fulgte hende uten at si noget, og vi gik henimot utgangen.

Med et smeld slog porten igjen bak os. Vi stod ute paa gaten.

Uvilkaarlig for jeg sammen ved lyden av porten som lukket sig. Hadde jeg ikke glemt noget derinde? Jeg vendte mig om og tok et skridt tilbake, før jeg atter kom til besindelse. Nei jeg kunde intet ha glemt, jeg hadde ikke tat noget med mig derind.

Vi gik opover gaten, som var blank og vaat av regnveiret. Lykterne og husrækkerne speilet sig i den vaate sten. Det var blit kveld allerede, det høstlige mørke laa over takene og sank ned langs husvæggene, et jevnt og usigtbart mørke avbrutt av et og andet lyst vindu. Ja, det var blit høst, sommeren var død. Se, mørket sænket sig om os.

Langsomt gik vi opover gaten side om side. Jeg saa ikke til den kant hvor hun gik, men jeg hørte hendes skridt ved siden av mine.

En underlig fornemmelse hadde tat magten over mig. I hele den lange og onde sommer hadde det været som om tiden stod stille, verden omkring

mig hadde været mig fjern og uvirkelig, men mit eget sind hadde været som et dirrende urverk, et kvernende system av hjul som ikke kunde falde til ro, men hvirvlet om igjen og om igjen i det samme leie uten stans og hvile, dag efter dag, nat efter nat, alle de haabløse dage og de lange søvnløse nætter.

Nu var dette pludselig blit anderledes. I mit sind var det stille, ganske rolig og stille som naar en larmende maskin stanser, naar stilheten blir hørbar og nye og fjerne lyd naar frem til ens øre. Noget i mig var gaat istaa, var lammet og stanset. Og fra verden utenfor strømmet indtrykkene ind paa mig med en styrke som forvirret mig og atter gjorde mig usikker. Det mindste vindpust, den svakeste lyd merket jeg som med nye sanser. Lykternes og vinduernes speilinger i gaten, vognene som ramlet forbi, min egen skygge som blev kortere og længere og svingte sig eftersom jeg gik lykterne forbi, alt dette naadde min bevissthet med ny og uvant kraft og hindret mine tanker fra at samle sig om noget bestemt.

Jeg forsøkte at tænke tilbake, og fortiden syntes mig allerede fjern og uvirkelig, skjult i taake. Men ogsaa det nye var underlig løsrevet og uten sammenhæng. Jeg var blit som fremmed for mig selv. I mit sind vandret tanker og følelser om som skygger i en halvmørk verden, hvortil indtrykkene utenfra naadde som skarpe glimt av lys.

Var jeg vaaken eller drømte jeg? Var et under hændt? Var et langvarig og bittert savn blit stillet, gik hun ved siden av mig nu?

Følelsen av uvirkelighet grep mig som en angst, jeg turde ikke se til siden, jeg frygtet for at finde mig selv gaaende alene paa fortauget. Jeg blev gaaende og se ufravendt ned i gatestenene. Ved siden av mig hørte jeg hendes trin ganske tydelig, og over mig suste det i trærne som strakte sine grener ut over gaten.

Vi gik ikke i takt. For hver gang jeg tok to skridt tok hun tre, jeg tællet det mange ganger og konstaterte det med sikkerhet. Tre trin for hver gang jeg tok to. Fortauget var dækket av store stenfliser. Jeg tok nøiagtig en i hvert skridt og satte foten ret paa sammenføiningen. Altsaa satte hun for hvert tredje trin foten midt paa en av stenfliserne, og hver tredje gang traadte ogsaa hun ret over sammenføiningen — —.

Jeg saa op efter en stunds forløp. Vi var kommet ind i gater og kvartaler jeg ikke kjendte, husrækkerne stod mørke og fremmede paa begge sider av mig, høit oppe gik vægflaterne jevnt over i den mørke himmel. Ikke et ord hørte jeg fra hende som gik ved siden av mig, og jeg vendte ikke hodet for at se. Det var en skygge hvis trin jeg hørte, en skygge skapt av feberfantasier, og trinene jeg hørte var mit eget hjerteslag som banket mig i ørene.

Da følte jeg en haand paa min arm, en liten let haand. Jeg stanset. Hun stod ved siden av mig og saa paa mig. Og for anden gang glemte jeg sorg og tvil og angst ved at se ind i hendes mørke brændende øine. Det var ingen drøm. Hun stod foran mig, hun som jeg hadde savnet saa bittert og saa længe.

Jeg følte hvordan den sidste rest av et ondt mørke gled bort fra mig. En fjern og lykkelig svunden tid forenet sig med det levende øieblik, og det som hadde ligget skillende imellem svandt ind og blev borte.

Vi gik ind i en sidegate. En gatedør faldt i bak os. Trappen var mørk, men hun holdt mig i haanden, og jeg fulgte hende. Hun laaste en dør op, jeg fulgte hende og hørte døren bli slaat igjen. For hver gang en dør gik igjen bak mig følte jeg mig bedre beskyttet mot noget som jeg ikke længer husket hvad var, men som det allikevel var trygt at vite stængt ute bak mange og sterke dører.

Vi stod i et værelse med to brede vinduer ut mot gaten. Intet lys var tændt, et halvmørke hvilte over alle gjenstande derinde, bare en svak lysning trængte ind gjennem vinduerne fra en lykte ute paa gaten.

Det var et stort og tungt møblert værelse, med tykke tepper og draperier i mørke farver. Det

var trykkende varmt derinde. Værelset vendte vei mot syd, mot middagssolen. Et ur tikket i en krok, men jeg saa det ikke.

Tungt aandende stod hun foran mig med min haand i sin, og med ryggen halvt imot mig. Hun vendte sig langsomt rundt og slap min haand. Saa gled hun stille like ind til mig, og pludselig klamret hun sig med begge armene rundt min hals, og en lydløs hulken rystet hele hendes spinkle legeme. Hun vendte sit bleke ansigt op mot mit. Hendes øine var lukket.

Jeg strøk hende over haaret og talte forvirrede og usammenhængende ord til hende:

— Kjære dig, kjære, kjære dig, graat ikke, jeg er hos dig nu, du maa ikke graate mere, nu er jo vi to sammen igjen. Du maa ikke graate mere — ikke nu mere — ikke nu mere — —.

— Du — du — hvisket huu gang paa gang. Atter og atter det ene ord, med skjælvende stemme, mens hun klamret sig til mig og rystet som i kulde:

— Du — du —.

En efter en randt taarerne ned over hendes kinder. Hun hvisket med bævende mund, og det var som om jeg hørte min egen tanke klinge tilbake mot mig ute fra det mørke rum:

— Det har været saa ondt — jeg drømte — at du var død.

Jeg strøk hende over haaret, let, ganske let,

mens jeg svarte — og intet andet var mig bevisst end den enkle og vidunderlige sandhet i mit svar:

— Nei — vi lever.

Hun laa hvilende utstrakt paa den brede lave divan i hjørnet ved det ene vindu. Det bleke skin fra lykten paa gaten utenfor faldt ind i værelset, men lyset var avbrutt av mørkere flekker og striper som ustanselig blaffet og rørte sig. Et træ stod mellem lykten og vinduet, og utenfor blaaste en sterk og ujevn vind med regnbyger.

Hendes skikkelse lyste hvit mot divanen. Hvor lykteskinnet faldt paa teppet glødet det i en dyprød farve, men i skyggen var det helt sort. Avvekslende blodrødt og sort.

Jeg sat stille nedsunket i en av de brede, dype lænestoler, halvveis begravet i dens garvede røde skind som endnu sendte fra sig en svak lugt av dyrehud.

Regndraaperne trommet paa vinduerne, vandet randt nedover glasset og gjorde lyset endnu blekere og mere urolig. Paa værelsets vægger jaget skyggerne hverandre frem og tilbake, tilbake og frem, et hviledøst jag uten hensigt og maal.

Jeg forsøkte med møie at samle mine tanker, som jaget forvirret om, men skjulte sig for mig naar jeg vilde fange dem. Jeg forsøkte at erindre alt som hadde hændt.

Gale hadde vi været, besatte og fra os selv, viljeløse under kræfters indflydelse som vi ikke kjendte og ikke kunde stanse. Fra hvem av os kom det? Fra begge og ingen, et uveir var sluppet ind over os, som rev op og hvirvlet bort alt som ellers binder og fæstner sindet i dets leie og holder det trygt i dets vante gang. En blodig og ryggesløs helvedesnat, med sindet i en kokende malstrøm, alt i forvirring og virvar, og fra bevissthetens dypeste ukjendte lag væltet gjemte og fortrængte ting op, raa og brutale, motbydelige instinkter, som dukket op til overflaten, væltet sig rundt og viste sig i skamløshet før de atter forsvandt i det dype mørke som var deres hjem.

Aa gud, det hadde været en nat da alt som hører mørket til slippes løs og er fri og jubler og skratter til den lille rest av rolig fornuft, som sitter sammenkrøpet etsteds i skjul og ser paa det hele i hjælpeløs rædsel.

Saa kom jeg til mig selv igjen omsider og rev mig løs fra hende. En iskold erkjendelse ramte mig som et pust av døden.

Hun rakte armene efter mig og hvisket hete ord, endnu med legeme og sind inde i sin glødende verden. Jeg vendte hende ryggen og kom mig hen til stolen.

Alt var blit mig klart med ett. Jeg hadde lært hvad det vil si at drikke glemsel. Glemselen varte

den ene stund da jeg drak, og lede og kvalme fandt jeg paa bunden. Løgnen stak sit hæslige ansigt op mot mig og grinte. Jeg saa mig tilbake, saa tilbake paa denne sidste nat og paa dagene og nætterne forut for den, jeg tænkte mig om og forsøkte at se mig selv som den jeg var. Jeg forsøkte at følge tankens traader og deres fletninger bakover, jeg tænkte mig tilbake gjennem den forgangne tid, jeg vilde prøve at se klart og uten feig frygt paa det væv av illusion og fortielse, av virkelig og hyklet smerte, av egte savn og indbildt forsakelse som kalder sig erkjendelse, tro, haab, kjærlighet. Og jeg maatte lukke øinene og bite munden tæt sammen i svimmelhet og kvalme.

Hvad hadde jeg indbildt mig selv denne aften? Hvad hadde jeg overtalt mig selv til at tro?

Hvis jeg hadde i mig saa megen skamfølelse som en hund, saa maatte jeg pipe ynkelig og krype langs jorden.

Hadde jeg et øieblik virkelig trodd det jeg indbildte mig at tro? Hadde jeg et eneste øieblik trodd at hun var den hvis navn jeg hvisket hundre ganger, om igjen og om igjen, mens jeg graat av glæde over at ha hende igjen og kjærtegnet hende tilblods i vanvittig raseri og jubel? Hadde jeg trodd det? Nei nei nei. Ikke et øieblik, ikke et eneste sekund hadde jeg trodd det, og hendes navn hadde jeg den

hele tid hvisket ganske lavt, det var ingen fare, ingen uten jeg selv hadde hørt det.

Men selv hadde jeg ogsaa hørt en liten stemme som hvisket til mig: Du er en bedrager mot dig selv. Hun som du elsker er død.

Jeg hørte den svake hvisken i mit indre. Og den øket bare min vildskap og gjorde den voldsommere og værre.

Hvad hændte siden? Aa, jeg husket det nu.

Da jeg sat og pinte mig selv med at tænke paa alt dette, faldt mit blik atter paa hende som laa paa divanen, hvit mot det blodrøde teppe. Hun laa med lukkede øine, hun laa og smilte. Mon hun sov? Ja hun kunde sove nu, sove trygt, mættet og ønskeløs. Var hun fornøiet nu? Hadde hun faat det som hun vilde? Var vi begge to trukket langt nok ned, og var det deilig nede paa bunden? Aa, deilig, dyrisk og deilig, var det ikke? Du fik det som du vilde. Er du glad og tilfreds nu, blunder du sødt, er alt gaat som det skulde, to om glæden og to om skammen? Var det dig en triumf at se en mand bli til et dyr, og skrek du i fryd over den sorte skam?

Men vent, skammen skal bli større, din og min skam og elendighet, og uten sødme og glemsel, sviende skal den bli, sviende — — —.

Hun sov ikke, hun saa op med det samme jeg reiste mig. Hun saa paa mig med øine som blev

vilde av skræk, men hun værget sig ikke for slagene. Det gjorde mig endnu mere rasende, og en stund saa jeg som gjennem en rød sky det hvite legeme som bævet og vred sig for hvert slag, og de to øine, de to blanke og unaturlig store øine som ufravendt stirret paa mig. Saa gav hun et kort skrik, og jeg kom til mig selv, kom til mig selv og ravet tilbake til stolen. Og jeg skjulte hodet i hænderne og skrek i vild fortvilelse. Ti ganger værre end før brændte skammen gjennem mig som gloende jern. Med hvilken ret hadde jeg sat mig til dommer over hende, hvem var jeg at jeg dømte nogen skyldig. Hvad hadde jeg gjort? Skjænder av døde og levende, hvad hadde jeg gjort?

Hun laa urørlig som før, ikke en klage kom over hendes læber, men store taarer randt uophørlig ned over hendes kinder, og av og til rystet en stille hulken hele hendes legeme.

Sammenkrøpet laa jeg atter hos hende, jeg tigget og bad om tilgivelse, jeg hørte ikke hvad hun svarte, forvirrede ord strømmet fra min mund: Tilgi mig og glem at jeg findes i verden, jeg fortjener ikke at leve, men tilgi mig allikevel før du gaar fra mig og aldrig tænker paa mig mere, tilgi mig, jeg er ond og haard og uten værd, men tilgi mig allikevel, allikevel — — .

Saa hørte jeg hende hulke høit, og jeg hørte hen-

des stemme hviske varme ord gjennem graaten, varme og trøstende ord som atter rev mig hen og fik mig til at glemme alt.

Jeg sat i den dype lænestol, halvt skjult i dens garvede skind, og tænkte tilbake paa alt, ogsaa paa dette sidste som var hændt. Og en sidste bitter tvil lot sin haanlige stemme høre.

Var det sidste bedre end det første, var det omsider en enkel og ærlig følelse, en smerte og en vrede uten baktanke, uten et skjelende blik mot ny glemsel og ny ekstase? Kjære, svar mig, vil du?

Frysende krøp jeg længer ind i stolen.

Det led mot morgen. Lykten paa gaten utenfor sluknet, men det blev ikke mørkt i værelset. Det var stille derute nu, ingen vindstøt var at høre mere, men det regnet fremdeles. Fra takrenden hørtes den ensformige lyd av rindende vand.

Fremdeles laa hun stille og urørlig, hvit mot det røde teppe, nu i blund omsider, kvindelig intetanende, endnu med hele sin illusion i behold. Et lykkelig og rolig smil laa over hendes bleke ansigt, og av og til rørte hendes læber sig i søvne, hun hvisket et navn.

Vinduerne blev langsomt lysere i det første gry av en ny graa dag.